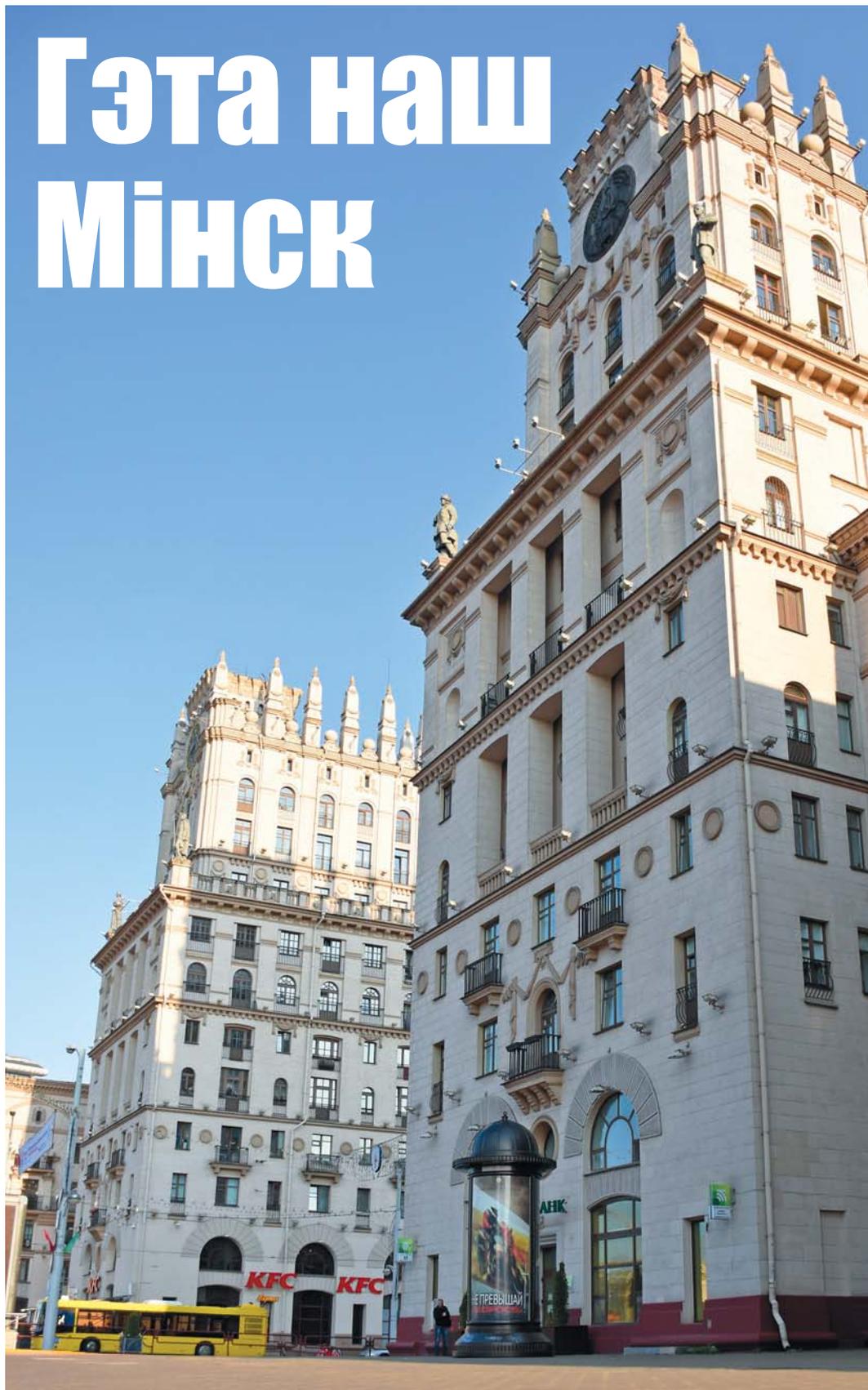

Гэта наш Мінск

**КУПАЛАЎСКАМУ —
100 ГАДОЎ**

НЕПАРУШНАЯ ПЯЧАТКА ВЕКАВОГА АЎТАРЫТЭТУ

Да юбілею нашага старэйшага тэатра ўспамінаем лепшыя сустрэчы гэтага года з купалаўцамі на старонках "К".

СТ. 6 — 7

ШЛЯХ У ЛЕГЕНДАРНАСЦЬ

Пра найцікавейшыя факты з жыцця купалаўцаў розных пакаленняў распавядае ўкладальніца кнігі аб гісторыі тэатра Вольга Бабкова.

СТ. 2, 14

"РАСПЕТАЮ БУДУ МАЛІЦЦА ДУШОЙ..."

У сеціве з'явілася рабочая версія доўгачаканага нацыянальнага фільма "Купала". Глядзець ці не глядзець? Стваральнікі фільма "Купала" звяртаюцца да ўсіх прыхільнікаў беларускай культуры з тым, каб не глядзець і не распаўсюджваць пірацкую копію недапрацаванага кіно.

СТ. 5

Знакамітыя вароты горада гасцінна адкрыты і ў сучасны Мінск, і ў яго старажытныя часы. Адметнае і яркае аблічча нашай сталіцы шмат у чым вызначаюць вядомыя дзеячы мастацтва і найперш — скульптары. Што новага можа з'явіцца на вуліцах горада ў будучыні дзякуючы ім?

Якія гістарычныя постаці ўвасабляюць майстры разца ў сваіх майстэрнях?

"К" зацікавіла чарговая праца яркага творцы Мікалая Байрачнага. Ягоныя скульптуры ўжо ўпрыгожваюць пэўныя куточки сталіцы. Гутарку з ім чытайце ў гэтым нумары, які выйшаў у свет адмыслова ў дзень нараджэння Мінска.

Шлях у легендарнасць

Кожны юбілей — час падсумавання пэўных вынікаў творчага шляху, а стагадовы юбілей — асабліва. Напрыканцы жніўня ў выдавецтве "Беларусь" па заказе і пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі пачыла свет кніга "Гісторыя Купалаўскага тэатра. Эпоха. Горад. Людзі". Аб найбольш адметных і цікавых фактах з гісторыі тэатра распавяла ўкладальніца гэтага выдання Вольга Бабкова.

Антон РУДАК

Будынак Беларускага дзяржаўнага тэатра з помнікам Карлу Марксу перад ім у 1920-я гады.

Кніга была падрыхтаваная ў доволі сціслы тэрмін, яе стварэнне заняло каля паўгода, але, тым не менш, праца за гэты час была прароблена дужа істотная. Над стварэннем гісторыі тэатра працавалі пяцёра аўтараў — акрамя самой Вольгі Бабковай, былі запрошаныя тэатразнаўцы Дзмітрый Ермаловіч-Дашчынскі, Андрэй Масквін, Вераніка Ярмалінская і Кацярына Яроміна. Галоўная ідэя выдання — паказаць гісторыю тэатра жывой, не зусім акадэмічнай. Вядома, аўтары ўсведамлялі, што змясціць сто гадоў гісторыі ў 260 старонак — задача амаль невыканальная. Таму кніга хутчэй ўяўляе з сябе ўводзіны ў мінулы чыну тэатра, дзе хада падзей сістэматызаваная па пэўных эпохах.

Асобнае месца ў кнізе адведзена ілюстрацыям, якія не толькі паказваюць творчы шлях тэатра, але і пагружаюць чытача ў кантэкст часу, уласцівы таму ці іншаму перыяду яго гісторыі. Многія здымкі і пісьмовыя крыніцы, змешчаныя ў кнізе, публікуюцца альбо цытуюцца ўпершыню — у тым ліку і тыя, што захаваліся ў архіве самога тэатра. Таксама ў выданні былі выкарыстаныя фота і дакументы з архіваў Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага і Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, са збораў Нацыянальнага гістарычнага музея, Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры, Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, з фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі і Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва.

У кнізе таксама былі прадстаўлены каштоўныя здымкі, атрыманыя з сямейных архіваў супрацоўнікаў тэатра і яго вядомых сяброў. А на форзацы кнігі можна пабачыць фота ліпных масак, якія аздаблялі фасад будынка тэатра пасля рэканструкцыі 1958 года. Палач будаўніча-рэканструкцыйных работ і вяртання будынка да гістарычнага выгляду ў 2010-м маскі былі знятыя з фасада, але вобразы іх захаваліся не толькі ў зробленых нездаюта здымках, але і ў памяці многіх мінчукоў і наведвальнікаў тэатра.

Заканчэнне — на старонцы 14

Ідэя помніка князю старадаўняга Менска Глебу Усяславічу лунала ў паветры не адзін год. Пазалетаўся яна ўвасобілася ў матэрыяле — пакуль яшчэ не самым трывалым. Далей распачалася цэлая чарада затрымак — па самых розных прычынах, галоўную з якіх нават і тлумачыць не трэба. Але хочацца верыць, што адкрыццё першага ў Мінску коннага помніка стане сапраўдным цвіком Дня горада — хай не гэтага, а наступнага. Які, хочацца верыць, пройдзе ў зусім іншых варунках — куды больш святочна, чым сёлета. І без вірусаў. Пра пакручастыя шляхі візуалізацыі асобы тысячагадовай даўніны, пра ўвагу да дэталей — і асабліва гістарычных — і пра тое, што агульнае паміж каровай і Глебам Менскім, мы гутарым са скульптарам і ілюстратарам Мікалаем БАІРАЧНЫМ.

Ілья СВІРЫН

— Уявіце сабе, нібы вы апынуліся ў Менску канца XI стагоддзя, — кажа суаўтар помніка Мікалаю Іванавічу. — Гэта літаральна пару дзясяткаў малючкіх драўляных дамкоў, размешчаных на тым лапіку, дзе цяпер ваколліцы Палаца спорту. І хаткі тыя абкружаныя не вельмі надзейнымі гароднямі з некалькімі не надта высокімі вежамі. Гэта ж толькі нам здаецца, нібы ў раннім Сярэднявеччы было поўна рамантыкі. Мясамрэч — бядота, галота... Мікраскапічны, па цяперашніх мерках, гарадок — а вакол рэкі, палі, лясы, балоты... Сонца ўстае, птушкі спеваюць — хараства нямавернае. І тут грукат капытоў — і на пагорку з'яўляецца верхнік у даспехах, а за ім — невялічкая дружина... Уявілі, так? Вось з такой маёй літаратурнай фантазіі і пачалася праца над помнікам.

Конкурс на гэты манумент быў бадай беспрэцэдэнтна высокім: аж 17 заявак, шмат вельмі моцных. Праект Мікалая Байрачнага і Алега Купрыянава стаў папярэднім лепшым з лепшых. Што магло нават трохі здзіўліць: той жа Байрачны быў вядомы найперш як мастак камерны, а не "манументальны". Зрэшты, зірнуўшы на будучы помнік нават на стадыі мадэлі, многія, думаецца, пагодзіліся, што журы не памылілася.

Глеб Менскі — князь з чалавечым абліччам

Пра князя Глеба вы хочаце запытаць? — пытае мяне спадар Мікалай, сустракаючы на парозе сваёй майстэрні, поўнай розных дзівосаў. — Дык ён жа даўно памёр! Амаль тысячу гадоў таму.

І, зразумела, смяецца. — Менавіта. Адна справа — ляпіць свайго героя з натуры, а зусім іншая — увасабляць тую постаць, пра якую засталася два — тры слоўчы ў летапісе. І ніякай іканаграфіі!

— Не, ёсць адна ягонная, здавалася б, выява — але гэта няпэўна. Што да гістарычных крыніцаў... Тут я з вамі пагаджуся. Ну вось вядома, напрыклад, што ён спаляў Слуцк, змагаючыся з Манухам. Не надта добры штрых да біяграфіі, ці не так?

— Але як тады наогул увасабляць гістарычную постаць?

— Наадварот, вельмі проста! Брак звестак дае плён фантазіі. І трохі парахаваўшы, ты разумееш, што Глеб не толькі ваяваў ды нешта там паліў, але і апекаваўся нашым з вамі горадам. Аб-араняў яго, будаваў сёе-тое... Дбаў пра нашых продкаў.

— Інакш бы яго тут не трымалі. Бо, як пішуць гісторыкі, талды панавала народная дэмакратыя, і дрэнныя князі выляталі бы коркі з бутэлькі шампанскага.

— Ну так. Мой вобраз Глеба — гэта вообраз адданага абаронцы свайго краю. Я мог бы, канешне, стварыць аблічча такога непахіснага ваяра — і аналагі ў нас ужо ёсць, у тым жа Полацку. Але... пра-бачце, гэта не маё. У мяне Глеб зусім іншы. Добры.

— Адпаведна, помнік — гэта суцэльны плён вайшай творчай фантазіі?

— Ну не зусім. Там шмат дэталей, якія можна доўга разглядаць, асэнсоўваць. І мне б вельмі хацелася, каб гледачы абмяркоўвалі, якія боты былі ў раннім Сярэднявеччы. Чаму страмёны з галоўкамі цмока?

— Не баіцеся крытыкі адносна недакладнасці? — Наадварот, было б дужа карысна яе пачуць. Ведаецца, я чалавек... зацікаўлены. І калі на мнім даляглядзе з'явілася постаць Глеба — дарэчы, задоўга да абвешчанага конкурсу — я прачытаў ці не ўсе наяўныя на гэты конт навуковыя дысертацыі. Шукаў і аналагі па розных краінах Еўропы. Пракладам, ёсць багата помнікаў Жанне д'Арк, дзе былі адлюстраваны ўсе гістарычныя нюансы. Думаў, яны мне дапамогуць вызначыць форму

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНОВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВЯНОС Аляксандр Пяўлавіч; намеснік галоўнага рэдактара — Юрыя КАРПЕНКА; адказны скартэр — Таццяна ПАШЭВІЧКА; рэдактар аддзела: Аўтары РАТІН; асаблівае аддзяленне: Дар'я АМІЛІЯКОВІЧ, Назар ВУНІЦВІЧ, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧ, Зміцер ЮРКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАЛІЦЕВСКІ; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД.
Сайт: www.kimpres.by; E-mail: kult@kimpres.by. Адрес редакций: 220013, Минск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефон: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавельца ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дзіржакар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна;
Праект намеснік дзіржакар — КРУШЫЦКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары даспаўняюць наведвальніцкія прозвішчы, поўнаасім імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зарплатны адрас. Аўтарскія рупакі не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары несуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2020. Наклад 2963. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Папліска на ўдрук 11.09.2020 у 18.00. Замова 2823.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларусь Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 0233036/106 ад 30.04.2004.

сядла. Але ўрэшце зразумеў, што не. Тыя помнікі паказваюць куды пазнейшую эпоху — галоў гэтак на здвесе. Значыць, шлях адзін — трэба шукаць сярод капаных рэчаў. І тут (як і ў многіх іншых выпадках) мне вельмі дапамаглі грунтоўныя працы расійскага археолага Анатоля Кірпічнікава — здаецца, лепей за яго ніхто не ведае, які выглядзілі ўсходнеславянскія раннесярэднявечныя строі, зброя, даспехі. Усім раю азнаёміцца.

У выніку папярэдніх пошукаў, мая тэчка на камп'ютары, датычна гэтага помніка, стала “важыць” гігабайт гэтак трыццаць. Так што хай паспрачаюцца! Пакажу ім вось гэтую кальчугу (*паказвае*), якую я спецыяльна сплёў, каб з яе потым зняць форму. Упэўнены, што менавіта такія былі ў часы князя Глеба. Хаця пра тое, якую ён сам насіў, сказаць не наважуся.

— **І ці даўно ў вас гэтая апантаная зацікаўленасць?**

— Ведаецца, калі ў нас толькі з'явіліся гістарычныя рэканструктары, я быў у іх “адзелам даведак”. Прыходзілі да мяне хлопцы з пытаннямі кішталту: а гэта як было, а як тое? Потым, праўда, яны болей за мяне сталі цяміць па сваёй тэме, кнігі начытаўшыся. Але вельмі рады, што я даваў ім патрэбны штуршок.

Дый у нашай справе іначэй, лічу, і немагчыма. Ну а як? Стварыць нейкі абстрактны сілует? Дарэчы, яшчэ важна вывучыць аналагі — а ў адной толькі Расіі апошнім часам багата конных помнікаў панаставілі. Канешне ж, паўтарацца нельга — бо свой герой мусіць мець і сваё скульптурнае аблічча. Каб вы ведалі, колькі разоў мне даводзілася перапрацаваць тыя ці іншыя дэталі, адмаўляцца ад выпрацаваных мной самім ідэй... Бо што паробіш: рукі ў розных людзей аднолькава працуюць, камбінацыі тут не так і багата. Але ж падабенства з тымі помнікамі, якія ўжо стаяць, лічу недапушчальнымі. Наш князь павінен быць унікальным!

— **Ці шмат разоў вы перапрацавалі гэты помнік?**

— Цалкам — разы два. А колькі такая паўза ўзнікла, яшчэ трохі над ім папрацюю. Бо яно ж як бывае: ты ўжо нібы сваёй працай задаволены, а зірнеш на яе праз паўгода — і тое табе не падабаецца, і гэтае. А як пачынаеш нешта ўдасканальваць — дык у выніку перапрабляеш практычна ўсё. Зрэшты, мне гэта толькі ў задавальненне — рабіць тое, што ты ўмееш і любіш

— **Конных помнікаў у Мінску дасюль няма, а зусім**

сім нядаўна не было і ва ўсёй Беларусі. Як вы думаеце, чаму?

— Ды праз нашу сціпласць. Менталітэт такі. У нас заўсёды ўзнікала пытанне: а ці варта я дзеячы нашай гісторыі гэткай пашаны? Можна, нешта з імі “не так”? А вось у суседзяў сумневаў куды меней. Легендарны казак Харко — галаварэз яшчэ той. Але ж гэта не перашкодзіла ўшанаваць яго вобраз чатырохметровай скульптурай у Харкаве.

— **Цікава, а ў вас такі грунтоўны палыход да ўсіх работ? Нават да знакамітага помніка карове на Камароўцы?**

— Што вы, гэта цэлая была “апулея”! Я ўтрапёна вывучаў сельскагаспадарчую літаратуру, выбіраючы найбольш спрыяльную для такога выпадку

цы рабілі. Каб кожны мог займець такое сюжэтнае фота: маўляў, ён тую худобу доіць. Але мне казалі адказныя людзі: ды не, ні ў якім выпадку! Трэба, каб усё было сур'ёзна: гэта ж помнік карове. Помнік! “Помнік мясапрадукту?” — запытаў я. Вы тады ўжо ленынскую кепку на яе насягнулі!

— **Наколькі цяжка вы перажываеце такія ўмяшальніцтвы ў творчую задуму?**

— Прыкру, калі ўмешваюцца людзі некампетэнтныя, але надзеленыя пэўнымі паўнамоцтвамі. Кінуў нейкую фразу — мімаходзь, нават не задумаючыся — ды пайшоў сабе выказвацца на іншую тэму. А ты тут думай, што далей рабіць. Аднак я ўжо спакайнай да гэтага стаўлюся. Пагадоў, з гадамі ты стано-

— Ну і добра. І такое мастацтва мае права на існаванне. Калі аўтар называе гэта мастацтвам — сцягаю ў рукі! Я працую так, ён іначэй... У гэтай разнастайнасці ўвесь цымык. Памятаю, бачыў неяс у Італіі: паўсюль машыны мармур пільуюць, а побач стаіць мужчына і хвацка робіць копію старадаўняй скульптуры. Нехта скажа: гэта ж не мастацтва, гэта звычайнае рамяство. А я яму адкажу: любое мастацтва на 90 працэнтаў складаецца менавіта з рамяства. Калі ты мастак, дык павінен нешта ўмець рабіць рукамі. Хаця цяпер большасць твораў — размоўнага жанру. Яны здатныя суткамі распаўядаць, пра што іх работы, прымяняючы мудрагелістую тэрміналогію. І гэта добра!

Неўміручае!

Вось і прайшоў Дзень беларускага пісьменства ў Бялынічах, што на Магілёўшчыне. Трэба нагадаць, што свята, заснаванае ў 1994 годзе, сёлета сустрэла свой

27-мы дзень нараджэння. Першы Дзень пісьменства адбыўся ў Полацку, і потым горад прымаў удзельніку фэсту яшчэ тройчы. Двойчы Дзень пісьменства ладзіўся ў Тураве і Заслаўі. Сталіцамі свята былі таксама гарады ва ўсіх абласцях краіны. Паглядзеўшы на геаграфію свята бачыш, што яно, як правіла, адбываецца ў раённых цэнтрах. Прызначэнне менавіта такіх гарадоў сталіцамі Дня пісьменства дае магчымасць прыцягнуць увагу ўсёй Беларусі да паселішчаў, якія знаходзяцца, так бы мовіць, у цені абласных гарадоў. Свята спрыяе выхаванню мясцовага патрыятызму, пачуццю знітанасці з мясцінамі, якія мы звычайна называем “малой радзімай”.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара

Для малых і адносна малых гарадоў Дзень пісьменства — падстава атрымаць матэрыяльную дапамогу з рэспубліканскага бюджэту і ў сіцільны тэрміны давесці добраўпарадкаванне грамадскай прасторы да прыстойнага ўзроўню — каб не было сорамна перад гасцямі. А яшчэ да свята рамантуюць існуючыя культурніцкія ўстановы, альбо будуць ці ствараюць новыя. І таксама гарады ўзбагачаюцца новымі манументальна-дэкаратыўнымі творамі. Так што ва ўсіх адносінах Дзень пісьменства — выдатны праект. Атрымаць статус сталіцы свята для горада і гонар, і слава, і чыста матэрыяльная выгода.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Мікалай Байрачны ў сваёй майстэрні.

пароду — каб была менавіта мяса-малочная. Хаця потым усё адно атрымаў шмат кепікаў — маўляў, нейкая яна няправільная: хударлявая, ці наадварот. А затым я засяродзіўся на этнаграфіі. Вы ж, пэўна, ведаеце — традыцыі вешаць на рог карове вянок паходзіць яшчэ з язычніцкіх часін. Прычым і кветкі там павінны быць адпаведныя: магу дакладна палтумачыць, якія. Праўда, потым я зразумеў, што з вянкам на розе карова выглядае... нібы добра падаўшы. Таму і вырашыў убраць яе як нявесту. Вось і атрымалася карова з каронай! Людзі кажуць, што за яе зручна ўхапіцца, калі залезеш.

— **А ці падабаецца вам, калі людзі гэтак “засвойваюць” вапы творы?**

— Ды на здароўе! Таго ж Глеба Менскага я хачеў рабіць у меншым памеры — набліжаным да чалавечага. “Манументальная прапаганда” — гэта напуг не пра мяне. Ва ўсіх формах. Помнік павінен быць для людзей — такое маё крэда! Вось і карова... На пачатку планавалася, што побач з ёй будзе падойнік і зэдлік — нават падглядзеў, па якой тэхналогіі іх у вёс-

віцца... не тое каб мудрэйшым, але больш рахманым. Не так моцна шалееш.

На жаль, у нас ваявляюць расённі часта бываюць такімі: каб праз два месяцы ўжо стаяла! А тое і праз месяц, як было з каровай. І не заўсёды можна папалумачыць, чым абарочваюцца падобныя спешкі. Зрэшты, я надоечы ўспаміны Бенвенуа Чэліні перачытваў — і магу вас запэўніць, што ў яго з Медзічы таксама адносіны былі ў нечым падобныя.

— **Не так даўно вы з Юрыем Гудзінівым зрабілі праект з папраўдзе эпітажнай назвай: “(Не) сучаснае мастацтва” — акурат на гэтую тэму. Усе мастакі навяперадкі даводзяць, што яны самыя што ні ёсць сучасныя, а вы — наадварот. Чаму?**

— А таму, што я сучаснае мастацтва не люблю. Я люблю XVII стагоддзе. Люблю, каб рукамі было зроблена. Гэта азначае, што ты сёе-тое ўмееш — а не толькі мысліць. Падмаляваць “Моне Лізе” вуся — гэта анекдот, які запамінаецца на хвіліну.

— **Ды не. Той твор Дюшана памятаюць ужо стагоддзе.**

Але не для мяне. Каб самога сябе паважаць, мне трэба сёе-тое ўмець рабіць рукамі.

— **Па шчырасці, гэты праект падаўся мне цудоўным узорам менавіта сучаснага мастацтва. Там такая грунтоўная тэкставая частка — і складае яна, на маю думку, зусім не 10 працэнтаў, нават пры ўсёй выкіталонасці саміх вырабаў! Чаго варты хаця б той уяўны дэялог паміж Чэліні і Медзічы... Аднаведна, вы таксама працуюце не толькі з матэрыялам, але і зсэнсамі.**

— А як іначэй? Той праект мы рабілі галоў дзесяць — у вольны ад зараблення грошай час. Не глядзіце, што буклетцік, які я вам падараваў — такі танюці. Інакш у нас і не атрымліваецца. Вось і каб прыдумач таго легкадумнага Шарля да Голя, які ў вас за спінай стаіць — а ён у Першую сусветную ў Шчучыне ў нямецкім палоне быў, захавалася нават яго смешнае фота з супавым апанікам — нямала часу спатрэбілася. Але калі я зараз пра гэта пачну, то мы да раніцы прагаворым.

На здымках: фрагменты свята у Бялынічах.

Праўда, рэжысура якой заўгодна імпрэзы, што ладзіцца з усталяванай перыядычнасцю — ад вясковых фэстаў да Алімпійскіх гульняў, з часам мае тэндэнцыю збівацца на штამп. Вядома, што прорва паміж шанаванай традыцыяй і дзяжурнай завядзёнкай вельмі глыбокая і адначасова ледзь заўважная. Усё цяжэй знаходзіць новыя формы, новыя вобразы. У якасці журналіста я наведваў некалькі Дзён пісьменства і магу сведчыць, што не надта яны ў сцэнарнай структуры розніліся, пры тым, што арганізатары насамрэч імкнуліся зрабіць нешта сваё, неподобнае да іншых. Шмат што залежыць ад “дэкарацыі”, у якіх адбываецца свята. Калі фонам служыць Полацкая Сафія, Мірскі замак ці Нясвіжскі палац, усё адно нешта варта атрымаецца. А калі пры наяўнасці ў горада шматвяковай гісторыі ўся гарадская даўніна — царква-мураўёўка і некалькі дамкоў другой паловы XIX стагоддзя, дык цяжка ўявіць, якія трэба прыкладзіць высілкі, каб госці свята не былі расчараваныя.

Ці кожны Карфаген мусіць быць зруйнаваны?

Адчуваючы сябе гаспадарамі ў суверэннай краіне, мы не толькі не спынілі практыку руйнавання рарытэтаў, але ўпарта “падчышчаем хвасты”, пакінутыя папярэднікамі. Таму, на жаль, гараць, развальваюцца на вачах сядзібы і палацы, свіраны і бровары, тое, што цудам дажыло да нашых часоў. А разам з імі выкарчоўваецца і гістарычная памяць народа. Але так не павінна быць. Бо так не павінна быць нідзе і ніколі.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Днямі ў сацыяльных сетках з’явілася інфармацыя, што ў Стоўбцах, што на малой радзіме Якуба Коласа, могуць без гэтаўнай павягі паставіцца да сядзібы, якая калісьці мела гучную назву, “фальварак Кавалёўшчына”, а цяпер месціцца ў вёсцы Задвор’е. Па словах мясцовых жыхароў, усе будынкі комплексу колішняй школы-інтэрната, а іх там даволі шмат, і старых, адносна сучасных, нібыта неўзабаве будуць пушчаны пад нож бульдозера. Але, на шчасце, усё аказалася не зусім так. Сёлета плануецца зноў некалькіх будынкаў савецкага часу, якія сапраўды (як я пераканаўся на ўласныя вочы) прадстаўляюць гэтую неясную для мінакоў. Гістарычныя ж сядзібныя пабудовы, як мне паведамілі мясцовыя адпаведныя адмыслоўцы, хоць і праходзяць па пашпартах “савецкага часу”, руйнавацца не будуць.

Але засяродга застаецца, бо для тых, хто цікавіцца гісторыяй нашай роднай Беларусі знайсці ў дакументах, літаратуры ці сённяшніх галінах які-небудзь маляўнічы куток Башкаўшчыны з сядзібкай, стаўком, паркам, прыхаць туды, каб пабачыць усё гэта на свае вочы — справа зразумелая. Але ж убачыць там за месце сваёй мары... гаспадарчую групу мясцовага ЖКГ з ламамі ў руках над гарой “друзы”, пні, дзе яшчэ нядаўна махаў мінакам галінамі волат-дуб ці клён — справа зусім іншая, хая, на жаль, амаль звычайная. На памяць апазру прыходзіць менавіта такі “гаспадарча-ламавы” выпадак з ўласнага досведу ў вёсцы Галошава, які я апісаў у артыкуле “Беларускі Манчэстэр або спісаная торба?” (гл. у “К” № 16 за 2019 год). Таму не марудзачы час, каб не прыхаць да “шапачнага разбору”, узайшы фотаапарат і адрываюцца ў Стоўбцы.

...МАЎР МОЖА СЫСЦІ!

Елuchy на цягніку ў Стоўбцы, я перабіраў у памяці падобныя чуткі, якія пазней аказаліся праўдай, і іншыя змрочныя старонкі спадчын-

кіравацца адпаведным розумам? Увогуле, калі б існавала адзіная ўсебеларуская сень, дзе б рэгулярна выкладаліся любыя выпадкі, звязаныя са знішчэннем гістарычнай і культурнай спадчыны, мяркую, мы б жажнуліся ад памераў з’явы. І такая сень патрэбна... яшчэ ўчора.

і пісьменнік напісаў сваю першую кнігу пад дзіўнай назвай — “Вывя майёй думкі пра мэты існавання чалавека” (Вільня, 1841), цяпер “не жыве”. На яе месцы балылі. Туды ж у нябыт адрправіліся і гаспадарчыя пабудовы, якія спярша згаралі, а потым былі разабраны “печнікамі”. Кажучы пра гэты род згада-

кевіча” (герой Уладзіміра Караткевіча — ад рэдакцыі). Мяркую, ён хутка б разабраўся, чаму драўляная сядзіба шатландскага роду О’Руркаў, якую мясцовыя ўлады дарэмна намагаліся прадлаць з аўкшённа за 10 000 даляраў, раптоўна згарэла дзаванна ў 2012 годзе. Адбылося гэта менавіта тады, калі ёй заш-

У 2015 годзе дымком паягналі ад сядзібы ў вёсцы Лукі, што ў Віцебскім раёне. Каменны будынак меў прыгожы стары дах, і нават новага прыватнага ўласніка.

Прыкладна ў гэты самы час ізноў у смутныя “зволкі з фронту” патрапіў Ляхавіцкі раён. Абышлось без дыму, ад сядзібы ў Нача-Свянціцкай (яна ж Нача-Глебаўская) жыць перастала. Ізноў такі, шыкоўная драўляная сядзіба, брус з лістоўніцы. Як распавялі мясцовыя жыхары, якія жылі ў гэтай сядзібе да апошняга часу, будынак быў разабраны, перавезены нейкімі мясцовымі жыхарамі і сабраны ізноў, недзе ў межах раёна. Якую ён там выконвае функцыю, і так гэта ці не, пакуль выявіць не ўдалося. Можна было б пацешыцца, што “будынак вяртаваны”, але культурныя страты і “халагнасьць” да захавання такіх перлінаў мясцовага значэння проста ўводзяць у жах.

КІШЧЫНА СЛАБАДА, БАРСЬАЎСКИ РАЁН

Сядзіба Цюндзявіцкіх, у набярэжынскім краі. Цюндзявіцкіх, тых самых, з якіх выйшлі Міхал, Шаўстанец, які лічыцца першай ахвярай Мураў’ёва-Вешальніка. Ганна, аўтар бестселера XIX стагоддзя “Гаспадыні літоўскай”. Кніга, якая на сёння мае ўжо 14 перавыданняў (некалькі на беларускай мове). Збудаваная акурат у часы, калі Напалеон, як яму здавалася, нёс на шыках сваёй арміі надзею на вызваленне. Двухсотгадовы будынак сядзібы, па класічнай схеме, з лістоўніцы, да самага апошняга часу актыўна выкарыстоўваўся, нейкі час прастаяў закрыты. Знайшліся людзі (праект Жорны), якія хацелі зрабіць там пякарню. Але не атрымалася. Ім не прадзілі, а неўзабаве, недзе ў траўні 2016-га, нехта запустіў пад страху сядзібы “чырвоная пёўня” (“Сляды пажару ў маёнтку “Гаспадыні” гл. “К” № 20, 2019 год). А выпадак, калі журналіст “К” Ляў Шырэн заспеў у Горны Снове пажар на сядзібе Гартынгнаў? (“Каб дах зусім не пацёк...” гл. “К” № 25, 2020 год).

А колькі такіх выпадкаў увогуле? І, самае цікавае, ніхто не вяртае. І гэта як “індальгенцыя на вандалізм”.

Але раней ці пазней знойдзліца і “бамжы”, і “брусны”, і “сведкі”, а галоўнае — “матывы”. У наш час ніяка нешта схаваць, бо нават у Сярэднявеччы гэтага не заўсёды ўдавалася зрабіць.

Аб тым, што я убачыў і даведаўся ў Стоўбцах, а таксама пра сам маёнтак Кавалёўшчына, з якога можна выводзіць радавод Стоўбцаў, будзе ў наступным нумары.

Фота Канстанціна Шастоўскага, Ірыны Кузьміч, Андрэя Дыбоўскага, Валерыя Зезялява і Аляксея Капчыкава

Працяг — у наступных нумарах “К”

Вошкаўцы. Млын. 2006 год.

Вошкаўцы. Сядзіба. 2006 год.

Нача-Глебаўская (Свянціцкая). 2004 год.

Нача-Глебаўская (Свянціцкая). 2015 год.

Чарапоўшчына. Сядзіба. 2009 год.

Чарапоўшчына. Сядзіба пасля пажару. 2014 год.

най гісторыі. Мяркуючы па колькасці падобных выпадкаў, такая справа ў Беларусі пастаўлена на шырокую нагу. Часам будынкі даводзяць да аварыйнага стану, а потым співаюць. За імі, убачышы такія “мясцовыя клопаты і гаспадарлівасьці”, а можа і маючы ўзаемны інтарэс, у бой ідуць вандалы рангам паменей, якія вырываюць з сядзібаў дзверы, вокны, зрываюць паллогу, вносяць брусы і нават здымаюць стары шыфэр. Не кажу ўжо пра шукальнікаў “скарбаў”, якія разбіваюць печы, дымаходы і сцены. І нават рышоцца ў магілах. На сьлёху нядаўні выпадак, які здарыўся ў Магілёве. Там на каталіцкіх могілках спярша скралі вялізарную надмагільную металевую пліту Грум-Грыммайлаў XIX стагоддзя, а потым раскапалі магілу Янчэўскай з Грум-Грыммайлаў. Зразумела, лобы падобны рух можна было спыніць “на раз”.

Але ці ёсць на тое воля тых, хто павінен клапаціцца пра родную спадчыну,

А далей думка паляцела ў больш далёкае мінулае. І першае, што ўзгадалася, гэта падзея дзесяцігадовай даўніны.

Вошкаўцы (вёска Ураджайная, Ляхавіцкі раён). Сядзіба слаўтага роду Бохвіцаў, сваякоў Адама Міцкевіча і Гальшы Капцівіча. Дзесяць гадоў таму сярод старых дрэваў стаяў будынак, якому па самых сціплым падліках даследчыкаў было не менш за трыста гадоў! Ён быў складзены з лістоўніцы, таму прастаяць мог яшчэ столькі ж. Будынак паспяхова перажыў вайну, паўстанні, калектывізацыю і шмат чаго пабачыў за свой час. Уявіце сабе, якую прыгожасць для нашай культуры і гісторыі ён уяўляў! Пасля таго, як з яго вывелі амбулаторыю, яго, як таго “маўра”, па рашэнню мясцовых уладаў знеслі — “на дрывы”. Хаяя смянеўна, што каштоўны брус пайшоў у печ. Гэта было б занатам нават для вандалаў. Ва ўсялякім разе сядзіба, дзе Фляр’ян Бохвіц (адвакат, філосаф, асветнік

ем іншы выпадак. Сядзіба Бохвіцаў у Фляр’янава займела гаспадару, які даглядае яе і прымае бясконцыя турыстычныя групы. Пашанцавала, інакш не скажаш.

А між тым, ва Украіне ў горадзе Драгобычы, на ўласныя вочы пабачыў дзве драўляныя царквы, якія наразіліся ў часы Францішка Скарыны! То бок ім па 500 гадоў! І яны выкарыстоўваюцца як філіялы музея і знаходзяцца ў выдатным стане. Гэта да таго, што трыста гадоў — не падстава для ўтылізацыі важных аб’ектаў. А наадварот стымул для іх захавання!

ПРАЦА ДЛЯ ШЭРЛАКА ХОЛМСА

Сядзіба О’Руркаў ва Уселюбце, Навагрудскі раён. Гэта гісторыя увогуле магла б стаць сюжэтам для вядомай праграмы “Следства вялі”, толькі ў якасці следчага трэба было б выпіскаць з небыццёвай беларускага Шэрлака Холмса — “копнага суддзю Стан-

кавіўся нашчадак О’Руркаў (у 1939 годзе сядзібу адабралі бальшавікі). Сваяк знамяцітага роду адмаўляўся набыць яе за вызначаную суму, бо меркаваў, што гэтыя грошы трэба пушыць на растаўраць. І тады ў мястэчку, як чэрці з табакеркі, з’явіліся “нейкія бамжы”, якія заахавалі ў сядзібе пры агеньчыку, з якога і разгарэлася палымя.

Сядзіба Маліноўскіх, вёска Чарапоўшчына, Ушацкі раён. Роўна праз два гады пасля таго як пайшла дымам драўляная сядзіба О’Руркаў, 9 мая 2014 года здарыўся пажар у сядзібе 1890 года пабудовы. Невергагоднай прыгажосці і захаванасці будынак, перліна тых мясцінаў, пераўтварыў у дым, попель і друз. Фота таго, што там цяпер нагадвае здымкі часоў вайны, калі ад беларускіх хаг засталіся толькі зацоняныя каміны і “журавель” студні. Сядзібы, якія перажылі дзве зруйнавальныя сусветныя вайны, гараць зараз, калі самы час даць ім другое жыццё.

На Дзень беларускага кіно ў снежні мінулага года планавалася прэм'ерны паказ гучнага нацыянальнага фільма “Купала”. Прэм'еру перанеслі на нявызначаны тэрмін, міжнародныя кінафестывалі, на якія разлічвалі, з-за пандэміі адмяніліся. А недзе з тыдзень таму ў адным з тэлеграм-каналаў з'явілася пірацкая копія “Купала”, прычым у чарнавым, недаробным варыянце. Гэта абурала і рэжысёра Уладзіміра Янкоўскага, і кінастудыю “Беларусьфільм”, і кінакрытыкаў.

Надзея КУДРЭЙКА

мі каранямі Мікалай Шастак:

— Недзе з паўгода таму я пабачыў фінальную версію кіно. І чытаючы жалівыя навіны з Беларусі, я разумею, наколькі яно рэзаніруе з сённяшнім днём. Але тое, што выкладзена ў інтэрнэт, не мае ніякага дачынення да таго, што рабілі ў Уладзімір Янкоўскі, і ўся здымачная група. Мы просім і не глядзецц, і не распаўсюджваць гэты варыянт. Мы спадзяемся, што зусім хутка мы ўсе разам пабачым наш фільм у новай Беларусі”.

Нагадаю, праца над стужкай пачалася два

ня ў сто разоў мацней, чым калі б прэм'ера адбылася год таму. Канешне, у стужцы ёсць спроба перадаць і ўнутраны, паэтычны свет Янкі Купалы, але ў аснове — жыццё паэта, якое перасяклося з шэрагам трагічных падзей — рэвалюцыяй, вайной, савецкім тэрорам.

Але ж знайшлося месца і для любоўнай лініі. Прыгажуню Паўліну Мядзёлку сыграла Вераніка Пляшкewіч, а роля жонкі паэта Уладзіслава дасталася Алене Пабягавай. Абедзве актрысы добра вядомыя тэатралам, а яшчэ і аматарам тэлесерыялаў.

З-за таго, што сюжэт ахоплівае вялікі прамежак часу, ролю паэта выконваюць некалькі акцёраў, але цэнтральнае месца — маладога, дарослага, а по-

льма “Купала” два гады таму знайшлі ў Латвіі, у Рызе. У свой час ён працаваў у Тэатры лялек, у іншых тэатральных трупях, патроху здымаўся ў расійскім кіно. Роля Янкі Купалы — самая вялікая і самая значная для акцёра. Магчыма, невыпадкава Мікалай настолькі падыйшоў на ролю беларускага паэта — бо і сам беларус, бацька паходзіць з Беларусі. Як мы ў нашай газеце пісалі год таму: “Магію Шастака — Купалы адзначыла і мастак-пастаноўшчык баёпіка Наталія Навоенка. Яна рабіла фатаграфіі акцёра на здымачнай пляцоўцы, і была ўражана яго знешнім і ўнутраным падабенствам да аўтара славных вершаваных твораў. “Мне падавалася, што на мяне глядзіць сам Купала”, — прызнавалася Наталія”.

“Распетаю буду маліцца душой...”

Стваральнікі фільма “Купала” звяртаюцца з заклікам да ўсіх прыхільнікаў беларускай культуры не глядзець і не распаўсюджваць пірацкую копію недаробанага кіно

Аднак нават у такім выглядзе стужка “Купала” выклікала вялікую цікавасць — нягледзячы на заклікі рэжысёра і акцёраў не глядзецц гэты недаробаны варыянт і не псаваць сабе ўражанне, многія не вытрымалі. Бо і доўга чакалі, а яшчэ і не вераш, што карціну пра Янку Купала ў падзеі таго часу, якія ў нашым цяперашнім дні адгукваюцца так актуальна і балюча, мы ўбачым неўзабаве і без купюр.

— У інтэрнэт выкладзены рабочы матэрыял на стан кастрычніка мінулага года, — расказвае рэжысёр Уладзімір Янкоўскі. — Яшчэ не той мантаж, нязведзены гук, які мы потым даводзілі да бліскачага стану ў Празе, няма карэжыі колераў, не паўсюль расставлена музыка, а камп'ютарнай графіцы проста няма! Гэта не кіно, гэта паўфабрыкат. А людзі глядзяць. Для мяне як аўтара сітуацыя жалівая. Можна правесці параўнанне, як пішацца сімфонія для ста інструментаў, а гучыць толькі тры. Я разумею пачуцці гледачоў, якім хутчэй хочацца ўбачыць. Але прашу, не глядзіце гэтую версію! Я хачу, каб вы атрымалі задавальненне ад сапраўднага фільма.

Паводле слоў генеральнага дырэктара “Беларусьфільма” Уладзіміра Карачоўскага, кінастудыя звярнулася на ўсе тэлеграм-каналы і іншыя пляцоўкі, па якіх фільм імгненна разліцеўся, з папярэджаннем пра незаконнасць распаўсюджвання гэтага кантэнту. Акрамя таго, зараз вядзецца ўнутранае расследаванне. “Таму было варыянтаў: штосьці давалася, штосьці перараблялася, штосьці ўзгаднялася. І на нейкім этапе копія трапіла не ў твае рукі”, — гаворыць Уладзімір Карачоўскі.

Наконт сумненняў у тым, што кіно выйдзе ў пракат без новых купюр, Уладзімір Янкоўскі кажа: “Паслухайце, у такой версіі фільм быў прыняты на ўра і Міністэрствам культуры, і ўсім астатнімі ўстановамі. Усё, фільм прынялі!” Дырэктар “Беларусьфільма” таксама катэгорычна адмаўляе магчымасць унясення новых правак у агульную стужку.

Тым не менш, дата прэм'еры застаецца адкрытай, хача рэжысёр Уладзімір Янкоўскі і меркаваў, што кіно стане цвіком сёлетага кінафестывалу “Лістапад”. “Беларусьфільм” зараз вядзе працу над тым, каб наша

Кадры з фільма.

нацыянальнае кіно ўсё ж трапіла і на іншыя міжнародныя фестывалі. Наконт пракату яго ў кінатэатрах пэўнай інфармацыі пакуль няма.

Ці паўплывае тое, што ў інтэрнэце з'явілася рабочая версія фільма, на яго будучы пракатны лёс? Уладзімір Карачоўскі кажа: “Я думаю, што тыя людзі, якія насамрэч паважаюць беларускую культуру, нават паглядзеўшы пірацкую копію, усё роўна прыдуць у кінатэатр, каб пабачыць сапраўднае таленавітае кіно”.

Зварот да публікі апублікаваў і выканаўца ролі Янкі Купалы латвійскі артыст з беларускі-

гады таму. Жанр можна акрэсліць як баёпік, а можна і як гістарычную драму. Фільм біяграфічны, расказвае пра жыццё нашага славутага паэта. Па сюжэце Янка Купала (Мікалай Шастак), ужо немалыды чалавек, спавядаецца сваёй маці. Яна бышам бы тут, побач з ім, хаця па праўдзе яны ўжо даўно не бачыліся. Такім чынам, паэт згадвае ўсё сваё жыццё — і дзяцінства, і пачатак літаратурнай дзейнасці, і ўдзел у зманганні за нацыянальнае адраджэнне, і рэпрэсіі савецкага часу... Многа значных менавіта для беларускага народа падзей і людзей мы пабачым у фільме, многае адгукнецца нам сён-

тым ужо і сівого Янкі Купалы — у акцёра Мікалая Шастака. Які неверагодным чынам знешне супаў з нашым беларускім паэтам, і чый твар яшчэ быў невядомы шырокаму гледачу. Прынамсі, так было б, калі б карціна па плане выйшла на экраны недзе год таму. Проста за гэты час Мікалай Шастак паспеў зняцца ў тэлевізійным серыяле “Дзед Марозаў”, прычым зняцца ў галоўнай ролі. Хоць фармальна серыял і расійскай вытворчасці, але здымаўся ён у Беларусі, з беларускімі спецыялістамі і з практычна ўсімі беларускімі акцёрамі.

Прафесійнага акцёра Мікалая Шастака стваральнікі фі-

Рэжысёр Уладзімір Янкоўскі — сын народнага артыста Беларусі, народнага артыста СССР Расціслава Янкоўскага — калісьці праславіўся музычнымі кліпамі, потым зняў мноства тэлевізійных фільмаў і серыялаў. Пад час працы над фільмам ён казаў:

— Бацька марыў, каб я зняў вялікае кіно, бо бачыў мой патэнцыял. Да “Купалы” я зняў 21 тэлевізійны праект — серыялы, тэлефільмы, а для вялікага экрана гэта мая першая праца. На жаль, бацька крыху не дажыў да здзяйснення сваёй мары, але, я думаю, ён мне зараз дапамагае зверху.

Працаваў над фільмам Уладзімір з думкай, што яго праца павінна натхніць нас усіх задумашца: хто мы такія, што такое Беларусь? І вельмі хацелі, каб фільм “Купала” ва ўсіх нас абудзіў гарачыя патрыятычныя пачуцці.

Дарэчы, ад тых, хто бачыў гэты няхай яшчэ і недароблены варыянт, ужо давалася пачуць ніяма захопленых словаў пра фільм, які трапіла аголеным нервам менавіта ў цяперашні час. І сапраўды, усё кажуць, што з задавальненнем паглядзяць кіно і другі раз ужо ў кінатэатры і ў якаснай фінальнай версіі.

Фота прадастаўлены Нацыянальнай кінастудыяй “Беларусьфільм”

Гонар беларускай культуры — Купалаўскі тэатр. Гонар і ў мінулым часе, і ў цяперашнім. Газета “Культура” — інфармацыйны партнёр нашага старэйшага тэатра — не толькі па абавязку, а і са шчырым захапленнем і задавальненнем пісала і пра прэм’еры, і пра ўсе іншыя падзеі, на якія асабліва багатым быў мінулы, соты юбілейны сезон. Багатым на падзеі павінны быў стаць увесь гэты 2020-ты, юбілейны год, — 14 верасня тэатру імя Янкi Купалы спаўняецца 100 гадоў.

віта сям’і і тэатру, бо гісторыя ў іх — агульная”. Зоя Белавосік — купалаўка ў трэцім пакаленні, Валянціна Гарцуева — у чацвёртым. Нялёгка думаць, што перарвецца амаль стогадовая купалаўская сямейная гісторыя.

— Калі мне прапанавалі зрабіць творчы вечар, я спачатку жахнулася, таму што звычайна гэта вельмі складаная і адказная справа. А я не той чалавек, які пойдзе па простым шляху. Мне заўсёды трэба нечым уражваць, адкрываць нейкія Амерыкі для людзей. І мяне асыніла: 100-годдзе Купалаўскага — гэта цудоўная нагода ўспомніць і пакланіцца маім родным, якія і ёсць гісторыя гэтага тэатра, якія яго падымалі і стваралі яго неверагодную атмасферу. Я хацела, каб гледачы не проста з цікавасцю паслухалі, а адчулі гонар за тое, што існавалі ў нас такія моцныя людзі, такія магутныя дрэвы, на якіх усё трымалася, і дзякуючы якім мы зараз працуем тут на сцэне.

— Вас часта называюць прымай тэатра. Як вам у гэтай ролі?

Непарушная пячатка векавога аўтарытэту

Надзея КУДРЭЙКА

Падзеі, праўда, ужо адбылося нямаля, ды такіх, што і ў п’есе не прыдумаеш: у верасні юбілей, на адкрыццё сезона рыхтуецца новая версія легендарнага спектакля “Тутэйшыя” — а ён у 1990 годзе стаў сімвалам пераема, сімвалам беларускага Адраджэння і вынес на цэнтральнае месца тэатральнай і дзяржаўнай дзеі наш гістарычны сцяг, рыхтуецца і гучны юбілейны вечар, Нацбанк выпускае памятныя манеты ў гонар 100-годдзя Купалаўскага, здымаюцца дакументальныя фільмы, пішуцца кнігі... А тут ізноў — пераломны момант гісторыі, час выбару шляху, час выбару паміж сумленнем і выгодай, паміж добром і злом. І на юбілей сцэна засталася пустой.

Не толькі пра падзеі і спектаклі, але і пра людзей тэатра, пра актёраў і рэжысёраў пісала газета “Культура”. За першую палову юбілейнага года і я асабіста падрыхтавала нямяла інтэрв’ю з купалаўцамі. У планах было яшчэ больш сустрэч і размоў... Веру, што яны адбудуцца, што нічога не знікне. А зараз у гонар юбілейнай даты хочацца ўспомніць нядаўніх герояў нашых газетных старонак, герояў тэатральнай сцэны, успомніць інтэрв’ю і артыкулы юбілейнай пары.

**“НЕ ТРЭБА МНЕ ІНШЫХ ТЭАТРАЎ,
Я ПРАЦЮЮ Ў НАЙЛЕПШЫМ!”**

Пад такім загадоўкам напярэдадні Новага года выйшаў артыкул пра народную артыстку Беларусі Зою Белавосік (на здымку), якая свой 60-гадовы юбілей адсвяткавала творчым вечарам на роднай купалаўскай сцэне. І для яе гэтая сцэна менавіта родная. Як я пісала: “Зоя Белавосік належыць не толькі дзень сённяшняга гэтага тэатра, але і яго мінуўшчына і будучыня, бо і продкі, і нашчадкі непарывна з ім звязаныя.

Дзед Глеб Глебаў, народны артыст СССР, і бабуля Надзея Сарокіна яшчэ ў 20-я гады мінулага стагоддзя сталі артыстамі 1-га Беларускага драматычнага тэатра (цяпер імя Я. Купалы), бацька Валянцін Белавосік — народны артыст Беларусі, усё жыццё аддаў гэтай сцэне, муж Аляксандр Гарцуеў — заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, актёр і рэжысёр многіх выдатных пастановак Купалаўскага, дачка Валянціна Гарцуева — актрыса тэатра. Свой юбілейны творчы вечар Зоя Белавосік прысвяціла мена-

— Насамрэч няма ў мяне ніякай ролі. Несумненна, мяне паважаюць, мабыць, я чалавек з аўтарытэтам. Але наш тэатр па-чалавечы такі вельмі правільны, ніякай залішняй субардынацыі ў нас няма. Не хочацца паўтараць банальную фразу пра адну сям’ю, але ў нас сапраўды добрыя стасункі, мы адзін аднаго паважаем, трываем. Даруем. Маючы адну любімую справу — тэатр, заўсёды можам паразумецца”.

Новы 2020 год для тэатра пачаўся з шэрагу ўзнагарод, атрыманных актёрамі. У трупце стала на адну заслужаную артыстку болей.

“Мне падабаецца такая магія лічбаў і супадзенняў — у 2000-м я прыйшла ў Купалаўскі тэатр, у 2020-м пачаўся мой 20-ты сезон, і як падарунак да дня нараджэння, што быў 17 студзеня, я атрымала пачэснае званне заслужанай артысткі Беларусі”, — сказала актрыса Юлія Шпілеўская (на здымку).

— Ваша першая роля ў тэатры — Паўлінка, і ігралі вы яе многа гадоў. Ці адчулі летась, што ўвайшлі ў гісторыю, калі даведаліся, што спектакль прызналі гісторыка-культурнай каштоўнасцю Беларусі?

— Сапраўды, я падумала, што “ўвайшла ў гісторыю!”. У гісторыю ўвайшла, мне падаецца, усе, хто іграў Паўлінку. Роля перадавалася ад актрысы да актрысы: я, напрыклад, атрымала яе з рук Зои Белавосік — нязмэннай Паўлінкі на працягу 20-ці з нечым гадоў, і сама потым адыграла больш за дзесяць гадоў. Такая пераемнасць, такая традыцыйнасць вельмі каштоўная, і гэта ж адна з прычын таго, што спектакль прызналі нашай культурнай спадчынай.

— Ці не марыце вы пра нешта большае, чым быць вядомай артысткай толькі ў Беларусі?

— Справа ў тым, што я вельмі люблю тое, чым зараз займаюся. Я лічу, што мне вельмі пашанцавала, я 20 гадоў у адным тэатры. Я ўвогуле вельмі беларускі чалавек, мне добра менавіта тут, на сваёй культурнай, ментальнай беларускай тэрыторыі, дзе жылі мае продкі. Гэта не пафас, а такія глыбінныя ў мяне адчужанні”.

“КАРАЛЕЎ Я НЕ ІГРАЛА...”

“Знамянальна, што так супалі даты: 100 гадоў Купалаўскаму тэатру, 100 гадоў з дня нараджэння Галіны Макаравай, 110 гадоў з дня нараджэння Паўла Пекура. Пра гэта абавязкова трэба было згадаць”, — звярнуўся да публікі выдучы творчай вечарыны “Каралеў я не іграла”, заслужаны артыст Беларусі Аляксандр Палабел.

У юбілейны 2020 год Купалаўскі ўвайшоў з новым цыклам “Легенды Купалаўскага тэатра”, які адкрывае вечарынай у гонар 100-годдзя з дня нараджэння народнай артысткі Беларусі, народнай артысткі СССР Галіны Макаравай.

“У мяне ёсць яркая ўспамінаў з дзяцінства: калі я бачыў па тэлевізары які фільм з Галінай Кліменчукаўнай, то думаў, што гэта мая прабабуля — такое было падабенства, — расказаў рэжысёр Дзмітрый Пішко. — І толькі тады, калі ў якасці рэжысёра пачаў працаваць над праграмай, па-сапраўднаму даведаўся пра гэтага чалавека. Насамрэч, як неаднойчы гучала ва ўспамінах гэтай вечара, нельга сказаць, што яна іграла — яна жыла. І я нават не ўяўляў сапраўднай велічыні і маштабнасці гэтай артысткі”.

“Людзі павінны збірацца і ўспамінаць, і мы сёння ўспамінаем не столькі саму актрысу, колькі пэўны прамежак часу, эпоху з жыцця Купалаўскага тэатра, якую немагчыма ўявіць без Галіны Макаравай ды іншых, каму мы яшчэ прысвяцілі сустрэчы ў межах цыкла “Легенды...”, — сказаў галоўны рэжысёр тэатра, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Мікалай Пілігін. — Вось мая маш глядзіць тэлевізар: “Ой, такі геній памёр! І гэтага генія ўжо няма”. А я тых артыстаў практычна не ведаю, я іх не бачыў на сцэне. Яны куміры і героі май

мамы, а не мае. Бо тэатральны артыст як матылёк — ён жыве ў сваім часе і са сваім часам сыходзіць. І таму вельмі каштоўна, што зусім маладыя людзі, зусім маладыя актёры вось хаця б такім чынам могуць даведацца пра папярэднікаў, якія былі гонарам адыйшоўшай тэатральнай эпохі”.

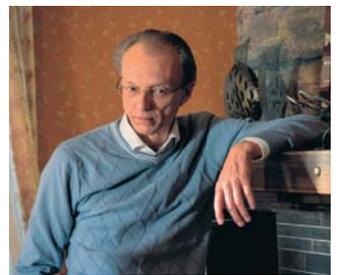
Па розных абставінах цыкл “Легенды Купалаўскага тэатра” яшчэ толькі аднойчы меў працяг, калі ў лютым свой 70-гадовы юбілей святкавала заслужаная артыстка Беларусі Тамара Міронава (на здымку). Святкавала творчым вечарам, складзеным з урыўкаў яе зорных спектакляў. Адзін з якіх — “Вечар” па п’есе Аляксея Дударова, у якім Тамара Міронава на працягу мноства гадоў выходзіць разам з народным артыстам Беларусі, народным артыстам СССР Генадзем Аўсяннікавым.

Тамара Міронава ўспомніла часы, калі напрыканцы 90-х яна яшчэ не была актрысай Купалаўскага, а працавала з рэжысёрам Валерыем Мазыным пад эгідай Саюза тэатральна дзеячў:

— Вы ажно расквітнелі, як згадалі Аўсяннікава!

— Таму што гэта мой любімы партнёр, з якім мы пастаянна іграем мужа і жонку. (смях) А пачалося наша знаёмства, дарэчы, з канфлікту. Ён прышоў да нас іграць у “Трыбунале”, ужо адыграўшы гэтага Цярэшку на купалаўскай сцэне разоў 600. А мы, астатнія артысты, ігралі ўпершыню, і нам трэба было засвоіць ролю, паспрабаваць і так і гэтак. А ён калоціць тэкт і калоціць! У нейкі момант я не вытрымала і спыніла рэпетыцыю: “Уволе немагчыма ж так працаваць!” Генадзь псіхануў і ўвогуле сышоў. Я потым так перажывала: “Народны артыст, а я на яго рот раскрыла! Не прыйдзе больш да нас, застанемся мы без Цярэшкі...” Але нічога — на наступны дзень рэпетыцыі прадоўжыліся, і мы неяк прыцерпіліся адзін да аднаго: і ён да мяне з сімпатый, і я да яго. У Купалаўскім мы столькі спектакляў разам адыгралі — “Вечар”, “Людзі на балосе”, “Паўлінка” і гэтак далей! Нават у новай пастаноўцы — “Шляхціц Завальня” — ізноў мы муж і жонка”.

У красавіку 60-годдзе адзначаў актёр Вячаслаў Паўлюц (на здымку), які ў тэатры імя Янкi Купалы працуе 33

гады. А яшчэ ён і паспяховы кінаакцёр, і загадчык кафедры майстэрства актёра ў Акадэміі мастацтваў. 3-за пандэміі гучных святкаванняў на тэатральнай сцэне не адбылося. Затое мы ў газэце “Культура” не прайшлі міма прыгожай даты. Артыст многа прадуе ў кіно, шчыльна заняты ў Акадэміі, гэтыя абставіны і выклікалі такое маё пытанне:

— На тое, што вы з галавой аकुнулiся ў выкладанне, можа, паўплывала нейкая неспрыяльная для вас сітуацыя ў тэатры? Напрыклад, адсутнасць роляў?

— Для мяне сітуацыя ў тэатры заўсёды была спрыяльнай, я ніколі не быў абзелены ролямі — а было іх у мяне каля 50-ці. У найбольш актыўныя часы я іграў па чатыры новыя спектаклі за сезон! І мой родны Купалаўскі я проста абаяла, я да апошняга свайго пэдагогіка купалавец, захапляюся і нашымі старымі актёрамі, і нашымі маладымі, якія ўсе вельмі яркавыя індывідуальнасці. Рэспект і Мікалаю Пінігіну — я разумею яго тэатральную палітыку, падтрымліваю яе, лічу, што Пінігін лепшы рэжысёр у Беларусі на гэты момант. Так што гэта мой тэатр, і я там застануся назаўсёды, пакуль мне гэта будзе дазволена.

— З якім настроем сустрэкаеце юбілей, пра што думаеце?

— Я неаднойчы лаўлю сябе на думцы — мы жывем у вельмі цікавыя часы, мне цікава жыць! Я не стамляюся здзіўляцца, як бы гэта пафасна ні гучала: і таму, напрыклад, што на дрэвах распускаюцца пупышкі, і таму, што так многа маладых людзей усё яшчэ хочуць стаць актёрамі... Вось пра што я думаю апошнім часам — як цікава жыць!

“ПАСЛЯ “РАДЗІВА “ПРУДОК” АД МЯНЕ ІЗНОЎ ЧАКАЮЦЬ СЕНСАЦЫЙ”

Нават далёкі ад тэатра чалавек чуў пра спектакль “Радзіва “Прудок”, прэм’ера якога адбылася ў Купалаўскім два гады таму. Як для многіх любімай стала аднайменная кніга Андрэя Горвата, так любімым стаў і спектакль Рамана Падалякі (на здымку), рэжысёра і аўтара інсцэніроўкі. Але ў якасці рэжысёра актёр Раман Падаляка тады толькі дэбютаваў, сёлета ж адбылася ўжо другая прэм’ера — спектакля “Першы”, рыхтуецца трэцяя. Як я пісала ўлетку, калі выйшла маё інтэрв’ю з Раманам: “Ужо зразумела, што і новая пастаноўка трапіць у цэнтр увагі публікі”. Спадзяюся, яна усё ж з’явіцца, нават калі і не на гэтай сцэне.

— Вы працуеце над трэцім пастаноўкай, і па вашай ужо традыцыйнай — няма ні п’есы, ні жанру, і нават цяжка ўявіць, у якой форме мы ўбачым вынік.

— З Міхаілам Зуем як сааўтары мы думаем над праектам “Колер Беларусі” наводзе жыцця і творчасці паэта і мастака Міхала Анемпадыстава, хочам стварыць спектакль-успамін пра гэтага выдатнага творцу. І нам трэба неяк аб’яднаць усё — яго вялікую нападаследчую працу з мноствам фатаграфій “Колер Беларусі”, яго вершы, тэксты песень і ўвесь “Народны альбом”, яго лекцыі. Хочам выкарыстаць і ўспаміны пра Міхала — неўзабаве выйдзе цолая кніга. Гэтая асоба мне падаецца вельмі значнай і знакавай для нашай краіны, таму я стаўлю нават і асветніцкую задачу, хая вельмі не люблю падобныя словы. Вось усё гэта павінна стаць асновай нашага арт-праекта, а які ён будзе па форме — складана сказаць. Але мы да такога ўжо прызвычаліся, нам падабаецца. (смях)

— Вас хапае не толькі на тэатр, вы і ў іншых сферах адзначаецеся...

— Сваёй камандай з Міхаілам Зуем і апэратарам Ксеніяй Васілеўкінай яшчэ да спектакля “Радзіва “Прудок” мы знялі фільм “Ягор”, зараз знялі відэа ад імя Купалаўскага “Мы яшчэ вернемся”. Робім анлайн-праекты, напрыклад “Чытаць я хачу” — актёры чыталі творы беларускай літаратуры. На пачатку сезона я заяўляў праект, які аб’яднаў бы тэатр і літаратуру: каб ва ўмовах сур’ёзнага недахопу добрай сучаснай драматургіі на беларускай мове рэжысёры звярталіся да сучаснай літаратуры. Хацелася б рэалізаваць і праект Лабараторыі для маладых рэжысёраў. Ужо пашылі мы да ідэі экранізацыі “Радзіва “Прудок” і думаем, як гэта зрабіць і з “Прэм’ерай” — другой кнігай Андрэя Горвата.

Самы аншлагавы, самы папулярны спектакль купалаўскага тэатра ў апошнія гады — менавіта “Радзіва “Прудок”. Мастаком-пастаноўшчыкам гэтай ярка-

вай дзеі была Кацярына Шымановіч (на здымку). Сёлета яе трэці год запар прызналі лепшым сцэнографам Беларусі: у 2018 годзе прэмія імя Івана Ушакова, першага мастака Купалаўскага тэатра, дасталася ёй за дэбютны спектакль “Запалкі”, летась Кацярыну адзначылі за “Радзіва “Прудок”, а ў 2020-м прэмію вырашылі ўручыць за спектакль “Шляхціц Заваленька, або Беларусь у фантастычных апавяданнях”. Усе тры пастаноўкі — Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы. Толькі некалькі гадоў, як Кацярына Шымановіч выпусцілася з Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, а спіс яе прац ужо можна назваць бліскучым — нядаўна ён папоўніўся “Каралём Лірам” на купалаўскай сцэне. І над новай версіяй “Тутэйшых”, якая павінна была стаць “ціўком сезона”, працавала таксама Кацярына Шымановіч.

— Ці можна казаць, што вы прадстаўляеце нейкую новую плынь у беларускай сцэнаграфіі, што ў вас іншыя падыходы?

— Так катэгарычна я не магу сцвярджаць. Канешне, сцэнаграфія трансфармуецца, які і ўсё іншае. Напрыклад, Барыс Федасеевіч Герлаван, мой настаўнік і галоўны мастак Купалаўскага тэатра, у свой час быў сапраўдным наватарам. Ён першы пачаў звяртацца да стылізацыі, да абстрактнага вобразаў — а да таго канонам лічыліся бытавыя, рэалістычныя дэкарацыі. І менавіта ён здзейсніў не тое што рэвалюцыю, але дакладна нейкі прарыв для Купалаўскага тэатра і для ўсёй беларускай сцэнаграфіі. Сцэнографію ў Акадэмію мастацтваў набіраюць раз у шэсць гадоў, і ў прынтэце кожны новы курс ужо адрозніваецца ад папярэдняга, прыносіць нешта новае.

— Мабыць, самая чаканая прэм’ера гэтага года — вяртанне на сцэну спектакля “Тутэйшыя”. Мастаком-пастаноўшчыкам тых культурных “Тутэйшых” быў Барыс Герлаван, сёлета — вы. Будзеце здзіўляць?

— Мы з рэжысёрам Мікалаем Пінігіным сумесна знайшлі рашэнне, і яно даволі нетрадыцыйнае. Магу толькі сказаць, што не варта чакаць тых “Тутэйшых”, што былі 20 ці 30 гадоў таму. Канешне, будзе некаторая прывязка да таго гістарычнага перыяду, але не найпрост.

“ЗАБЫЦЬ КУПАЛАЎСКІ ТЭАТР НЕМАГЧЫМА!”

Так называлася ліпенскае інтэрв’ю з Ганнай Хігрык (на здымку), якая ўжо два гады не працуе ў тэатры імя Янкі Купалы, жыве ў іншай краіне. Але напярэдадні святкавання 100-гадовага юбілею тэатра, у якім Аня адпрашвала 17 гадоў, мы пагутарылі з ёй пра любімую і незабыўную сцэну.

— Канешне, я цікаўлюся і падзеямі, і прэм’ерамі, з кім сябравала, з тым і зараз на сувязі — воль нядаўна Мікалай Мікалаевіч Пінігін тэлефанаваў і віншаваў з днём нараджэння. А як можна забыцца — я ж адпрашвала там 17 гадоў! На Купалаўскую сцэну я трапіла дзякуючы Аляксандру Гаршэву, за што яму вельмі ўдзячная дагэтуль, — у яго спектаклі “Брат мой, Сіман” у мяне была дэбютная роля. Для мяне гэта было больш, чым проста работа, я, можна сказаць, жыла тэатрам — акрамя хіба што апошніх гадоў, калі пачаліся сямейныя праблемы. Там было вельмі многа шчаслівых момантаў, і з Пінігіным я нямаю папрацавала — дагэтуль яго абаяла-абаяла, любіла-люблю. І няхай гэта пачытаюць тыя людзі, ад якіх у свой час даводзілася чуць, што я так кажу, бо працую ў тэатры. Але зараз не працую і ўсё роўна люблю. (смях) Я заўсёды захаплялася яго пачуццём гумару, самаіроніяй, адукаванасцю, яго гіганцкай любоўю менавіта да Купалаўскага тэатра.

Усіх хачу павіншаваць са 100-гадовым юбілеем Купалаўскага! Няхай у вас і далей будзе многа творчасці, многа свабоды і многа выдатных спектакляў. І, канешне, усім здароўя і трываласці!

Такія пажаданнямі Ані Хігрык, выказанымі яшчэ ў ліпені, і я скончу гэты святковы агляд. Упэўнена — працяг будзе. І ў нашых газетных сустрэч з купалаўцамі, і ў тэатра, і ў трупы. Новае стагоддзе абавязкова стане яшчэ лепшым! Са святкам!

Фота Тацяны Матусевіч, Алены Алешка, Паліны Хадоры, Яўгена Ячэка і з уласных архіваў актёраў

Дзяжурны па нумары

Цікавыя людзі мы

Свой артыкул “Больш самачыннасці” (1919) публіцыст Купала распачаў так: “Цікавыя людзі мы — беларусы!” Выснову гэтую хачу выкарыстаць не для таго, каб згадаць колішняе, хрэстаматыйнае: “якое б ліха навокал нас і з намі ні рабілася, якіх бы мы ні перажывалі нягод і крыўд — мы гэтага як бы ні бачым, а калі і бачым, то ліха цярпім ды чакаем, што вось нехта прыйдзе і гэта нашае ліха пабярэ з сабою”. Пагадзіцеся, высьнова трохі згубіла актуальнасць. А вось словы пра тое, што цікавыя мы, патрабуюць, на мой погляд, больш падрабязнага разгляду... Купалу і што з ім звязана колісь ды цяпер, згадаю яшчэ не раз. Апостал нацыі. І гэта неаспрэчна.

Яўген РАГІН

Людзі мы цікавыя. Пайшоў я ў адпачынак у адной краіне, а прыйшоў з яго дзямі зусім у іншую. У першай і ў якой-ці сабе цяжка было, каб наш народ ці не ўвобмірг захацеў стаць нацыяй. І “Магутны Божа” ля Белдзяржфілармоніі стаў гаючым і надаў сілы. А каварня з разбітым дзвярным шклом? Людзі збіраліся ў чаргу, каб купіць кавы ды хоць нейкім чынам кампенсаваць гаспадарам нечаканыя страты. Натопіць зольныя нявечыць, народ замест паходні сгравае любоўю, нацыя мроіць пра Беларусь не толькі ў Год малой радзімы.

Калісьці інсургенты Кастуся Каліноўскага выкарыстоўвалі для сакрэтных тасунак пароль і адказ: “Каго любіш?” — “Люблю Беларусь!” — “То ўзаемна”. Усё элементарна проста: нельга жыць на зямлі, якую ненавідзіш, немагчыма тасоцьі давесці людзям, якіх не любіш. На стараверскіх ручніках Веткаўшчыны напісана “Бог — гэта Любоў”. І ўвесь змяны шар услад за Beatles паўтарае: “Усё, што ёсць у свеце — гэта любоў”. Як займацца каханнем, ведаюць усе, любіць здольныя толькі абраныя. Цікавыя мы людзі.

Гадоў дваццаць таму ў “ЛіМ” прыбег раззлаваны Толя Сус: “Напісаў зварот, апублікуйце!” Апублікавалі. Паэт ганьбіў пару супрацоўнікаў Купалаўскага тэатра, якія дазволілі сабе “раскошы” дзесці публічна размаўляць па-руску. Натуральна, публікацыя мела рэзананс і вярнула жадаемае status quo. Купалаўцы былі, ёсць і будуць правапераемнікамі Купалы, які ў 1919 годзе акрэсліў нашу будучыню ў маніфэсце “Незалежнасць”. Правапераемнікамі ў мастацкім слове і грамадзянскім учынку, у мастацкай шчырасці і праўдзівасці. Словам, Купалаўскі тэатр — не толькі галоўная тэатральная пляцоўка краіны. Гэта — эталон беларускага сумлення. Мінскія будаўнікі, відаць, яшчэ доўга будуць перадаваць з вуснаў у вусны тое, што адзін з купалаўцаў змяніў амплуа і ўзводзіў разам з імі дамы. Часова, па прычыне вялікага жадання вывучыць жыццё з яго адваротнага, не вельмі прывабнага боку. Мы людзі цікавыя. Крыху змяінае свет паралельных рэальнасцяў. Нацыянальны банк краіны рыхтуе манеты ў гонар стагоддзя Купалаўскага тэатра. Цікава, што на іх будзе адлюстравана.

“Янка Купала” ўрэшце да нас дайшоў. Драма лёсу аднаго выбітнага для Беларусі чалавек — неаспрэчна драма ўсёй краіны. І тутэйшыя ўважліва слухаюць паэта, які стаяў ля вытокаў нашай незалежнасці. Няхай драмы застаюцца толькі на тэатральных сцэнах.

Наведайце Кублічы, не пашкадуеце!

З Васілём Быкавым, шкада, не быў знаёмы. Калі я пераехаў у Мінск, ён з'ехаў ужо за мяжу. А вось з Рыгорам Іванавічам нас даўно і назаўжды пазнаёміў пэст Віця Стрыжак, з якім мы шмат гадоў працавалі разам у Веткаўскай райгазеце. Менавіта Барадулін быў для Віктара хросным баякам у літаратуры. Для мяне ж і Быкаў, і Барадулін былі і застаюцца волатамі, на якіх трываецца высокае беларускае неба. Нічым сябе не заплямлілі. А святло іх магучага слова і па сёння саграе нашы душы і дае спадзею на лепшую будучыню нашай зямлі. Барадулін быў вельмі выхаваным і кожнаму са знаёмых маладзёнаў казаў на развітанне “Беражы сябе, дзетка!” Казаў і мне так. “Берагу, Рыгор Іванавіч, але атрымліваецца не заўжды”. На гэтым з летуценнай лірыкай заканчваю і звяртаюся да канкрэтных фактаў.

Яўген РАГІН

З сацыяльных сетак прыйшла навіна пра тое, што Ушацкі райвыканкам выдаў дазвол на ўсталяванне ў цэнтры горада бюстаў народных пісьменнікаў Быкава і Барадуліна. Як вядома, першы нарадзіўся ў Бычках, а другі — на хутары Верасоўка. Дзякуючы такому факту Ушацчына з'яўляецца для нашай літаратуры ды беларускай нацыі святой зямлёй. Мяркуюцца, што грошы на бюсты збярэ грамадства. І няма сумневу, што ўсё атрымаецца, бо менавіта такім чынам узнік некалькі гадоў таму прыстойны помнік на магіле Рыгора Барадуліна. Дырэктар Віцебскай абласной бібліятэкі Таццяна Адамян увогуле галасуе абелзваюма рукамі не за бюсты, а за паўнавартасныя помнікі. Такого ж меркавання прытрымліваецца і кіраўнік Ушацкай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Лідзія Шкаруба. Маўляў, постачі нашых літаратурных геніяў цалкам таго варта. Пагаджаюся! Але, як той казаў, не ўсё адразу... У Бычкі таксама не зарастае народная сцяжына. Але мала хто ведае, што ў Кублічах, куды малы Васіль бегаву школку, дзейнічае бібліятэка, якая носіць імя Быкава. Няхай паправіць мяне знаўчыц-энцыклапедысты, але такая ўстанова на Беларусі — пакуль адзіная. Як той казаў, усё будзе, але не сёння... Наведайце Кублічы, не пашкадуеце. Дакладна даведася, чым і як жыве на сёння маленькая беларуская вёска, чым і як жыве наша сельская культура.

Наталля Кулікова піша: “На Дзень беларускага пісьменства ў Бялынічах нашу ўстанову прэзентавалі чатыры майстры дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва: Лілія Фёдарова (вышыўка), Аляксандр Аленін і Алеся Сівец (разьба па дрэве), Вольга Шавель (ткацтва). Па выніках рэгіянальнага конкурсу аб'ёмнай скульптуры “Залаты птах” Аляксандр Аленін узнагароджаны дыпламам другой ступені за скульптуру “Несцерка”.

У чым сутнасць і пераможнасць мастацтва? Не толькі беларускага, любога. Падаецца, яна ў барадулінскім ёмістым радку: “Чым цягнецца вышэй у неба дрэва — глыбей ідуць карэнні ў зямлю”. Час даўно пра экалогію сумлення крычаць: калі спляжыш вёску, дык гарадской сілы на адраджэнне не хопіць. З хворымі каранямі любы дуб сканае.

Менавіта пра гэта гаварылі папача вечарыны-сустрэчы “Пісьменства... Крок у мінулае, шлях у будучыню”. Мерапрыемства ладзілі ў Лідскім Палацы культуры ўдзельнікі народнага аматарскага аб'яднання “МузАльянс”. Гучалі вершы пра Беларусь, каханне, сяброўства, пра нашы эмоцыі і лёсы. Лідскія паэты прапанавалі прысутным і новыя творы. А ўдзельнікі лепшых творчых калектываў установы да кожнага верша прапанавалі канцэртную “карцінку”... Добрая інфармацыя. Вось толькі аўтар пасаромеўся назваць прозвішча ды пасаду. Не тая сітуацыя, калі сціпласць упрыгожвае.

Выстава-альбом, выстава-пагляд... Гэта пра што, запягаецца вы. Пра выбітны праект “Беларускі сямейны альбом”! Гаворка пра надзвычай нешараговую падзею. Па-першае, любы ліст з Гомельшчыны ў ўспрымаю як бязмежную асабістую расадцу, бо родная вобласць, мяк-

На здымках:
1 У Дзятлаве развітваюцца з летам.
2 Соф'я Гальшанская з папелнічкімі.
3 На фотаздымках — Масты.
4 “Несцерка” і ягоны аўтар — бабруйскі рязьбар Аляксандр Аленін.

мастства “Берагіня”, любімага дзецішча неўтаймоўнага Міколы Козенкі. Дай Бог яму здароўя!

Вельмі шчырае і эмацыйна-пранізвае пісьмо прыйшло ад нашага сталага аўтара Канстанціна Карнелюка з Віцебска. Гэтым разам неаб'якавага аўтара натхнілі вобразы Камянецчыны. “У жыцці ёсць вышынні, сустрэчы з якімі прагне душа, — піша ён. — Менавіта такой з маленства стала для мяне Камянецкая вёска. Трыццаць метраў вышынні, аднак душа сязяе ў басконцысць. Захаваўце вёска — прыклад сапраўднага нацыянальна-культурнага адраджэння. Наш гістарычны і культурны вопыт — неадзіны скарб”. Тая сітуацыя, калі не дадзіць і не адняць.

Тэму працягваюць метадысты Ашмяншчыны. Яны распавядаюць пра тое, што Гальшаны сёлета адзначылі 740-годдзе. Натуральна, не абшлюцца без маштабнай тэатралізацыі. А ўдзельнікі мастацкай самалезыянасці з аграгарадка Баруны парадавалі песнямі.

Ліст з Дзятлаўскага раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці. У Дварошкім ДOME культуры прыдбалі машыну часу і зрабілі для дзяцей вандроўку ў мінулае беларуса-селяніна. Дзея была настолькі пераканаўчай, што ўзрушаны падлеткі з ахвотай запісаліся ў клубныя гурткі мастацкай творчасці. Яскравы прыклад таго, як вельмі “фантасцічныя” тэхналогіі дазваляюць расфарбавача вельмі будзён-

ную рэальнасць. Кожны змагаецца з фармалізмам па-свойму. І гэта яшчэ не ўсё пра Дзятлаўшчыну.

Раёну — 80 гадоў. З гэтай нагоды Дзятлаўскі РІК правёў анлайн-фотаконкурс. 32 удзельнікі зрабілі 80 фотаздымкаў. Найлепшай прызнана работа Алены Губко. За фотаздымак пад назвай “Шлях да сонца” прагаласавала 198 чалавек.

Піша метадыст аддзела па развіцці народнай творчасці Зэльвенскага раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці Святлана Якута: “Цэнтральны парк аграгарадка Князева стаў месцам правядзення Свята бульбы. Рэй вялі незвычайныя героі — Мадам Піорэ і Бульбаманіха.” Колькі было з'едзена бульбы, невядома, але песня і танцаў было не менш.

“Мастоўская раённая бібліятэка арганізавала інтэрактыўную кніжніцу пляцоўку “Масты — горад над слаўнай ракой”, — распавядае метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу згаданай установы Вольга Коршун. — Дзейнічалі выстава і фотавернісаж, дзе былі прадстаўлены здымкі мінулага стагоддзя. Маленькія чытачы актыўна карысталіся кніжнічкамі-цацкамі і размаляўкамі”.

Як я не стараўся адцягнуць гэтую навіну (не, не навіну, а сумны факт), але лета скончылася. Вельмі разумею, чаму дзятлаўская маладзёў гэты сум трохі падсалодзіла вулічным капіпуснікам “Тваё лета - 2020”. Арганізаваў мерапрыемства РІК. Дзейнічала арт-кавярня, дзе ішла дыскусія пра псіхалогію здаровага сям'і. Пасля фоту фарбаў распачалася дыскусія. Бывай, лета! Наступнае — не за гарамі!

Беражыце сябе, шануюныя! Сустрэнемся праз тыдзень.

У № 31 ад першага жніўня “К” змясціла матэрыял, дзе гаворка вялася пра парад-але самых адметных гістарычных аб’ектаў, што сталі абвясковымі складнікамі творчых праектаў па развіцці мясцовага турызму. Сёння метадыст Наталля Рамановіч працягвае і заглябляе тэму.

У прыватнасці, аналізуе, за кошт якіх цікавостак мястэчкі Гродзенскага раёна набылі свой непаўторны каларыт, ад якога вочы гараць не толькі ў аезджых вандроўнікаў, але і ў мясцовых жыхароў.

Развіццё і жыццё любога народа нельга ўявіць без яго традыцыйнай культуры. Маю на ўвазе не толькі вусную народную творчасць, але і асаблівасці побыту, у кожным паселішчы — адметныя. Гэта спадчына нашых продкаў. Без яе захавання засохнуць карані беларускага роду, засмягнуць вытокі сённяшняга дня. З кожнай такой крыніцы піць варта набгом.

МЛЫНЫ, КАРАВАІ І... АКАРЫНЫ

Жыхары Адэльска спрадвеку займаліся млынарствам. А яшчэ тут захоўваецца ўнікальная тэхналогія ткацтва падвойных, двухасноўных дываноў, тэхналогія вырабу адметных велікодных вербачак, якія рабіліся толькі ў гэтым рэгіёне. Адэльчане і хлеб пякуць па адмысловым рэцэпце. Мясцовая традыцыйная кухня занесена ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь, як дарочны, і творчасць майстра па вырабе драўляных музычных інструментаў Мар’яна Скрамблевіча.

Спачатку пра кухню. Апаніце назвы страў: бабка і кішка бульбяная, капытцы, бігас, цымас, ламанцы... Натуральна, ашэнваць варта не на словах. Таму шчыра чакаем кожнага з вас.

Разьбяра, паэт, кампазітар, віртуозны выканаўца, эксперыментатар і проста сціплы мудры чалавек Мар’ян Скрамблевіч сваю майстэрню абсталяваў у бацькоўскай хаце, а ў цэнтры культуры стварыў музейны пакой, дзе ў далечыні ад гарадской мітусні захоўваюцца звыш 300 музычных інструментаў. Дарэчы, спадар Мар’ян першым у Еўропе пачаў рабіць іх не з гліны, а з дрэва.

ШПІЛКАЙ І ВОСКАМ

Рамонкі і дзмухаўцы, лубовыя лісточкі, птушачкі, фантазійныя ўзоры — чаго толькі не ўбачыш на велікодных яйках у гарадскім пасёлку Сапоцкіні! Да нашых дзён тут захавалася ўнікальная традыцыйная роспіс аднаго з галоўных сімвалаў хрысціянскага свята — пісанкі. Спачатку з дапамогай “шпількі” (тонкай палачкі) распалыні наносіць на

яйка малонак топленым пчаліным воскам, а затым апускаюць яго ў фарбаваны раствор. Насычаныя ашчэнні — ад залаціста-жоўтага да чырвона-карычневага — атрымліваюцца дзякуючы натуральным фарбавальнікам: лупшайкам цыбулі, кары дуба, кавалкам іржавага жалеза.

Паназіраць за тэхналогіяй роспісу, асвоіць асновы “сапоцкінскай пісанкі” пад кіраўніцтвам майстроў і вырабіць арыгінальны сувенір можна ў Музеі пісанкі, што ў Сапоцкінскім культурна-турыстычным цэнтры. А пасля майстар-класаў вас запрасяць зазірнуць яшчэ ў незвычайны музей мініячур “Нам засталася спадчына”, дзе прадставлены копіі архітэктурных жамчужын Гродзеншчыны ў кераміцы.

РУЧНІКІ МАЛОЙ РАДЗІМЫ

Незваротна прайшлі тры часы, калі ткалі ў кожнай хаце, ды і ручнікі ўжо не выконваюць сваёй натуральнай ролі, як гэта было яшчэ 50 гадоў таму. Амаль перасталі “стукать” кросны, а калі хто яшчэ і тчэ (пераважаю жанчыны сталага ўзросту), дык гэта, у лепшым выпадку, поспілі ці абрусы.

У 2017 годзе работнікі культуры сабралі мноства разнастайных падоўжаных тканін з вёсак не толькі Гродзенскага раёна, але і Прыпямоння. Сёння іх каліа сотні, у адзінай кампазіцыі кожны ручнік “размаўляе” з суседнім.

50 сантыметраў, робяцца абвясковымі з трох галінак белай вярбы. Майстры выкарыстоўваюць для іх вырабу самую разнастайную па фактуры і пластычных магчымасцях матэрыялы, напрыклад, каласы аўса і жыта, розныя травы (цімафеўка, мятлік і іншыя). Нароўні з травой натуральнай прыроднай афарбоўкі, рознакаляровымі сухавейкамі, якія вытворцы вербаў спецыяльна вырошчваюць, выкарыстоўваюцца расліны, афарбаваныя штучнымі анілінавымі фарба-

ручнага ткацкага станка — ставіліся з асцярожнасцю, нават з нейкім забабонным страхам. З хаты ў хату пераносілі аснову, добра накрываю ад ліхога вока, толькі пасля заходу сонца забаранялася пераступаць праз рамку.

Самая вядомая майстрыха гродзенскіх дываноў — Ядвіга Райская з Адэльска, якая штогод стварала да дзесяці дываноў.

У наш час падвойныя дываны ткуць толькі асобныя майстрыхі. Можна ўмоўна выдзеліць два рэгі-

жыцця”, экспазіцыя якога налічвае звыш 300 вырабаў. Як вядома, місія лялек куды больш шырокая, чым забавка для дзяцей.

Нашы продкі заўсёды бачылі ў ляльках абаронцаў і верылі, што яны валодаюць чароўнымі сіламі, таму існуе шмат лялек-абярэгаў: Багатуха, Зернавушка, Неразлучніца, Спавівачка, Начніца, Дзясцірочка, Жаданніца, Берагіня і іншыя.

У ДЗЕНЬ ЗАКАХАННЫХ

Мы шмат пісалі пра па дзейна-культурны праект, так званы “сход калядоўшчыкаў” з рэканструкцыяй абрада “Калядаванне” і цыклам мерапрыемстваў “Этна-вандроўка ў глыбіні”. Не меншы скарб — Купалле. У Гродзенскім раёне яго святкуюць 5 ліпеня — у дзень святой Уляны — дзень сустрэчы закаханых.

Народны фальклорны гурт “Жывіца” Квасоўскага Цэнтра культуры і развіцця народнай творчасці ды народны тэатр народнай песні “Матуліна песня” Жыгальскага Дома фальклору лядзяць традыцыйнае беларускае Купалле не толькі ў сваіх мясцовасцях, але і на Аўгустоўскім канале. Дарэчы, Янка Купала пісаў некалі: “Ах, якое ж Купалейка сёння ў вас./ Ах, якую вы спадчыну маеце!” Такой багатай спадчынай і сапраўды можа ганарыцца.

НА ШЧАСЦЕ, НА БАГАТЦЕ!

Нашы продкі шмат увагі надавалі рытуальным дзеянням, якія павінны былі забяспечыць багаты ўраджай. Даўня традыцый жыццё. З сівых стагоддзяў дайшоў да нас вельмі прыгожы абрад засевак, альбо, як кажуць інакш, свята першай бараніны, што адрадіў народны фальклорны гурт “Жывіца” Квасоўскага Цэнтра культуры і развіцця народнай творчасці.

Адзін з самых старажытных земляробчых абрадаў — “Зажынкі” — праводзяць у Гродзенскім раёне. Жанчыны з песнямі па традыцыі жывуць першы сноп — як сімвал пачатку ўборачнай кампаніі.

Першы сноп упрыгожваюць кветкамі і стужкамі. Яго называюць снопом-спарыш, гэта значыць дваіны, што сімвалізуе прымяжэнне ўсяго добрага, што ёсць у жыцці. Гэты сноп захоўваюць увесь год каля абраза. Яго каласы лічацца гаючымі. Збожжа нашы продкі выкарыстоўвалі для лячэння людзей і птушак, саломай кармілі хворых жывёл.

Наталля РАМАНОВІЧ,
вядучы метадыст
Гродзенскага
раённага культурна-
інфармацыйнага цэнтра
Фота з архіва РКЦ

“Ах, якую ж вы спадчыну маеце!”

Народныя брэнды рэгіёна

Калядоўшчыкі з Жытомлі і Квасоўкі.

Традыцыйныя пасхальныя вербы на велікодным кірмашы ў Гродна.

За ткацкім станком — Рэгіна Саловіч з Адэльска.

Вельмі радасна, што традыцыі нашых продкаў захаваліся і мы маем пудоўную магчымасць пабачыць на свае вочы прыгажосць працы чалавечых рук у музеі “Мелодыя ручнікі” ў вёсцы Зарачанка.

З БЕЛАЙ ВЯРБЫ

Вербная (Пальмавая) нядзеля ў Гродзенскім рэгіёне не абыходзіцца без аднаго з галоўных сімвалаў свята — вярбы. Гродзенскія вербы вельмі адметныя: гэта не толькі святочны атыбут, але і сапраўдны твор народнага мастацтва.

Сёстры Дамініка Кавалёнак, Чэслава Чарэднікава, Ванда Лапацінскай і Данута Альшэўскай — тыя майстрыхі, якія захавалі ўнікальную тэхналогію ўпрыгожвання велікодных вербаў, распаўсюджваюць калісцы ў Гродне, Сапоцкіне, Індуры і Адэльску.

Усе гродзенскія вербы плоскія, вышыней каля

вальнікам (часцей за ўсё ў чырвоны, зялёны, ліловы, жоўты, аранжавы колеры).

Убачыць калекцыю незвычайных вербаў можна ў Музеі пісанкі ў Сапоцкінскім культурна-турыстычным цэнтры.

ПАДВОЙНАЕ МАСТАЦТВА

“Падвойныя” дываны — адзін з самых вядомых народных брэндаў Гродзенскага раёна. Галоўны сакрэт — дзве асновы розных колераў звязваюцца паміж сабой толькі ў контурных абрысах малюнка. Дзякуючы гэтаму вырабы атрымліваюцца двухкавовыя — светлы ўзор на цёмным фоне і цёмны на светлым; дыван быццам складаецца з дзвюх асобных тканін, якія спалучаюцца адна з адной па краях і ў месцах арнаменту.

Ткацтва — складанае мастацтва. Не пралі ў суботу — “бацькоўскі дзень”. Да “кроснаў” —

ЗУБР, БУСЕЛ І ГРЫВАСТЫ КОНЬ

“Беларускае золата” — так у народзе называюць саломку, з якой атрымліваюцца незвычайнай прыгажосці птушкі, грывасты конь, сімвалы Беларусі — зубр і бусел, ганарысты прыгажун — лялька, цэлыя кампазіцыі з народнага жыцця. Майстры аддзела этнаграфіі, рамёстваў і фальклору Гродзенскага раёна прывязваліся здзіўляць. У іх творчым багажы — серыі работ да абрадавых святаў Вялікдня, Калядаў, Купалля.

У 2020 годзе мастацкія практыкі саломалляцтва Рэспублікі Беларусь, у тым ліку і Гродзенскага раёна, унесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь.

ЛЯЛЬКІ-АБЯРЭГІ — НЕ ЗАБАЎКА

Дзеям аграгарадка Індура могуць пазайздросціць малечы з лубога іншага кутка нашага рэгіёна — у мясцовым цэнтры культуры з мінулага года адкрыты музей “Лялька ў карагодзе

Кніга, літаратура ва ўсе часы была правадніком у другія эпохі, да іншых народаў. Напісаныя кнігі не даюць забываць гісторыю мінулага і дапамагаюць вывучаць гісторыю сучаснасці. Кніга як музейны артэфакт — важная частка экспазіцыі Бярозаўскага гісторыка-краязнаўчага музея, яго філіяла — галерэі мастацтваў і неабходны інструментарый у навукова-даследчай працы супрацоўнікаў.

Праект “Калекцыя XIX — XX стагоддзяў” дэманструаўся на першым раённым свяце ў Бярозе.

Мігеля Сервантэса “Безпалобны рыцарь Донь-Кихоть Ламанчский”, выданы ў 1903 годзе “Новай бібліотэкай” А. Суворына ў перакладзе Марка Басаніна. Гэты бестселер у мяккай вокладцы, кожны з чатырох тамоў якога каштаваў 60 капеек, прадаваўся ў кніжных лаўках буйных гарадоў, на чыгуначных станцыях і застаўся чытабельным і праз стагоддзе.

ШТО ЧЫТАЎ САМ АЛЕСЬ РАЗАНАЎ

Багацце музейнай калекцыі друкаваных крыніц

цаў-літаратараў, сапраўды ўпрыгожвае дзеючая з 2019 года ў галерэі мастацтваў экспазіцыя “Вытокі літаратурнага майстэрства”, галоўным экспанатам якой стала аўтарская кніга. Праз экскурсы, пазычаныя імпрэзы, літаратурную гасцёўню, творчыя сустрэчы з майстрамі слова, прэзентацыі кніжных навінак аўтараў беларускамоўнай выстава знаёміць жыхароў рэгіёна і гасцей горада з жыццёвымі і творчымі біяграфіямі пісьменнікаў-бярозаўчан, іх значным укладам у нацы-

на адкрыццё для сябе наведвальнікі музейных залаў.

ЧЫМ ПАХНЕ ВЕЧНАСЦЬ?

Кніжная калекцыя, што збіралася з 60-х гадоў мінулага стагоддзя, заўсёды вывучаецца супрацоўнікамі музея. Мэта — раскрываць яе каштоўнасці для наведвальнікаў, асабліва падлеткаў ды моладзі, для якіх, не сакрэт, інтарэс да друкаванай кнігі, само чытанне — далажка не галоўны занятак. А калі ўрок раздзімаўства альбо краязнаўчай кнігі праходзіць у музейнай прасторы, калі перад табой сціпля вядомы старажытныя рытэты, спецыфічны пах крыў пажоўклых паперы, ты адчуваеш, быццам з самой вечнасці ідуць магутныя сігналы спазнання...

Для папулярызавання творчасці мясцовых літаратараў распрацаваны сумесна з бібліятэкай турыстычны маршрут “Літаратурнае кола Бярозаўшчыны”, які прапануе выязныя вандроркі да родных мясцін твораў, многія з якіх — вядомыя майстры пазычанага і працінага слова: Раіса Баравікова, Алесь Разанаў, Ніна Мацяш, Зінаіда Дудзюк, Міхал Шыманскі, Віктар Супрунчук. І пачынаюцца яны менавіта з літаратурнай экспазіцыі ў філіяле музея — галерэі мастацтваў. Распрацоўваецца экскурс па ёй з элементамі інтэрактыўу для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту.

Працуе літаратурна-мастацкая гасцёўня, дзе праходзяць сустрэчы з майстрамі слова — юбілярамі краязнаўчага календара, прэзентацыі іх кніг.

ЧАРГОВЫ ПРАЕКТ

Сёлета калекцыяў музея пры дапамозе мясцовых краязнаўцаў, якія працуюць у бібліятэках і архівах замежжа, прыступілі да рэалізацыі праекта па папулярызацыі экспазіцыі музея, прывесчанай Бярозаўскаму картэзіянскаму помніку архітэктуры XVII стагоддзя, кнігамі з яго вельмі багатай бібліятэкі. Ужо ўстаноўлены кантакты з бібліятэкамі Варшавы, дзе большая частка з іх знаходзіцца. У планах — атрымаць таксама электронны каталог гэтых друкаваных крыніц сярэднявекі, паглыбіць веды па гісторыі і развіцці манастыра і рэгіёна.

Кніжна-дакументальныя фонды музея папулярызацыя падчас навуковых экспедыцый па вёсках раёна. Магчымай крыніцай папулярызацыі калекцыі маглі быць і спісаньня па старасці бібліятэчных кнігі.

Ала ДРАГАН,

супрацоўнік Бярозаўскага гісторыка-краязнаўчага музея

Фота аўтара і з архіва музея

Артэфакт з музейнай этажэркі

РЭКА ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ...

За шматгадовую дзейнасць установы сабраная значная калекцыя кніжных дакументаў, рытээтаў, большасць з якіх — дары чытачоў. Гэта старадрукі, энцыклапедыі, школьныя падручнікі часоў Расійскай імперыі, польскага і савецкага перыядаў, пазычаныя зборнікі і дакументальная публіцыстыка, гістарычныя хронікі, літаратурна-мастацкія часопісы, альманахі, газеты і іншыя перыядычныя выданні.

Друкаваныя крыніцы нярэдка з запаснікаў перамяшчаюцца ў выставачныя праекты, такія як “Калекцыя XIX — XX стагоддзяў”, які дэманструаўся на першым раённым свяце ў Бярозе, прымеркаваным да Дня беларускага пісьменства і друку ў 2008 годзе, альбо праект “Вандрорка па эпохах. Назад у СССР”, які дзейнічаў у 2017 годзе.

Асабліва адносіны ў музейных работнікаў да краязнаўчых кніг, якія нясуць веды пра малую радзіму, адкрываюць імяны землякоў, іх лёсы ў розных правых: у час ваеннага ліхалецця, у мірнай працы. Наведвальнікі экспазіцыінай залы перыяда Вялікай Айчыннай вайны заўсёды звяртаюць увагу на кнігі-артэфакты, пры дапамозе якіх і рытуальна экскурсіі пра абарону Бярозаўшчыны ў грозныя чэрвеньскія дні 1941 года, пра юных патрыотаў-антыфашыстаў з вёскі Пешамайская (Блудзенскае падполле), пра народных месціцаў-партызанаў.

Аб трагедыі Броннай Гары, месцы крывавых зверстваў фашыстаў і гібель дзясяткаў тысяч мірных людзей, нагадвае кніжны артэфакт на іўрыце “Картуз-Берэза. Наш горад. Мемарыяльная кніга” з прадавай па-англійску, перададзены ў 1995 годзе грамадзянімамі Ізраіля, бы-

Анатоль Жалудка прэзентуе гістарычны нарыс “Родны кут Сабалі” пра сваю малую радзіму.

лымі жыхарамі Бярозы, родныя якіх расстраляны і пахаваны ў гэтым лясным урочышчы.

ПАД ПЕРШЫМ НУМАРАМ

Калі наведвальнікі музея ходзяць па яго прыціхлых залах, слухаюць экскурсавода, яны робяць для сябе адкрыццё: амаль усе экспазіцыі па драбніцы сабраны мясцовымі людзьмі. Напрыклад, у трэцяй зале, дзе выстаўлены для агляду жаночае і мужчынскае адзенне сялян мінулых стагоддзяў, іншыя прадметы побыту высювага і гарадскога жыхара, кідаецца ў вочы драўляная этажэра з кнігамі-старадрукамі, таксама дарамі. На яе паліцах стаяць некалькі тамоў універсальнай “Большой Энциклопедии” пад рэдакцыяй Сяргея Южакова. Гэта сапраўдная скарбніца гістарычных і навуковых ведаў, якая вельмі высокая цэнзіна аматарамі кнігі, калекцыянерамі, выходзіла ў свет цягам 1900 — 1909 гадоў у Санкт-Пецярбургу. Гістарычныя, навуковыя, культурныя артыкулы, дадаткі (каля адной тысячы), карты, планы, здымкі, ілюстрацыі (амаль 10 тысяч) пісалі і рытуальна 168 супрацоўнікаў, а ўсю апрацоўку тэкста зрабіў адзін чалавек — вядомы расійскі публіцыст і сацыялаг Сяргей Южакоў. Для рэкламы

Галоўны экспанат экспазіцыі “Вытокі літаратурнага майстэрства” — аўтарская кніга.

выдання кнігавыдавецкае таварыства “Просвещение” бясплатна пашырала падрабязныя ілюстраваныя праспекты (па-сучаснаму “буклеты”). Восем, пасобку, тамоў каштоўнага кніжнага рытээта перадаў у 1961 годзе былы дырэктар Самойлавіцкай сямігадовай школы Я. Саладаў. Менавіта гэты кніжны экспанат унесены пад нумарам адзін у кнігу запісаў асноўнага фонду музея.

НІЯКАЙ КАНЦЫЛЯРШЧЫНЫ

Прыцягваюць увагу кнігі-падручнікі 1912, 1913 гадоў — “Русская история для начальных школ” (складальнік М.Горбаў) і “Россия. Учебник отечественной географии” (аўтар С.Меч). Можна толькі пазазірціць колішнім вучням, як лёгка па ім было вучыцца: тэкст напісаны зразумела, не “канцылярскай” мовай, праілюстраваны прыгожымі фотаздымкамі, карцінамі, літаратурнымі ўрыўкамі. І сёння гэтыя кнігі — дакладныя крыніцы ведаў пра Палессе і яго насельніцтва, пра продкаў, іх гаворку, характар, жыллё, веру. Музейная этажэра змяшчае і падборку польскамоўных падручнікаў арыфметыкі, геаграфіі, граматыкі, выданыя ў 20 — 30-я гады ў Варшаве, Кракаве, па якіх маглі вучыцца бярозаўчаных чытачоў.

Дзіўнае пачуццё ахапляе экскурсанта, калі ён праз кніжны экспанат можа атаясаміць сябе з чытачом мінулага, які захоплена чытаў твор сусветнага класіка

яшчэ і ў тым, што яна шматмоўная. Ёсць помнікі стара-славянскага пісьменства, да прыкладу, “Святое Евангеліе”, перададзенае ў 1961 годзе жыхаром вёскі Сакалова М. Кавалевічам і факсімільнае перавыданне рукапіснага шэдэўра XVI стагоддзя “Слуцкоўскага Евангелія” на царкоўнаславянскай мове, кнігі на старарускай, рускай мовах, беларускай, украінскай, нямецкай, сербскай, літоўскай, балгарскай. Толькі бібліятэчка ўласных твораў паэта-земляка Алеся Разанава, перададзена ім у 2017 годзе, налічвае звыш дзвядцяткі перакладзеных з беларускай іншамовных выданняў. Шмат польскамоўных дакументаў прадстаўлены часопісам “Море” за 1936-ты, 1938-мы гады, кнігай “Обозрение Европейское. Научное, литературное і художественное” ад 1862 года вядомага польскага пісьменніка Іосіфа Крашэўскага. На паліцы музейнай этажэры яна трапіла праз 135 гадоў як дар ад С. Івашкевіч, урача-акушэра Бярозаўскай райбальніцы. Як бачым, кніга жыла не толькі ў сям’ях гараджан, але і ў вясковых хатах.

ДРАЎЛЯНАЯ ЭТАЖЭРА З ВЫДАННЯМІ-СТАРАДРУКАМІ.

янальную літаратуру, вытокаў якіх стала літаратурнае аб’яднанне “Крыніца” 70-х гадоў. Сярод іх — імяны Ніны Мацяш, Раісы Баравіковай, Алеся Разанава, Віктара Супрунчука, Зінаіды Дудзюк, Анатоля Казловіча, Міхала Шыманскага і іншых. Стварэнне дадзенай экспазіцыі стала магчымым дзякуючы сабранай і апрацаванай супрацоўнікамі музея велізарнай калекцыі кніг аўтараў-землякоў, якія яны шчодра дарыць музею. Плёны 2020 год для пісьменніцкіх сіл Бярозаўшчыны прынёс музею-юбіляру кнігі-дары Марыі Сцяфанавай, Мікалая Жуківіча, Ташыяны Ажажы, Святаслава Кажалуба, Антона Барашкі, Анатоля Жалудкі.

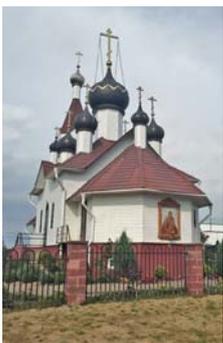
Спазімаюцца, гэтая звонкая і чыстая крыніца слоўнага мастацтва роднай зямлі будзе напуўняцца такімі ж карыснымі і яркімі кнігамі, творами, імянамі, якія ахвот-

Драўляная этажэра з выданнямі-старадрукамі.

янальную літаратуру, вытокаў якіх стала літаратурнае аб’яднанне “Крыніца” 70-х гадоў. Сярод іх — імяны Ніны Мацяш, Раісы Баравіковай, Алеся Разанава, Віктара Супрунчука, Зінаіды Дудзюк, Анатоля Казловіча, Міхала Шыманскага і іншых. Стварэнне дадзенай экспазіцыі стала магчымым дзякуючы сабранай і апрацаванай супрацоўнікамі музея велізарнай калекцыі кніг аўтараў-землякоў, якія яны шчодра дарыць музею. Плёны 2020 год для пісьменніцкіх сіл Бярозаўшчыны прынёс музею-юбіляру кнігі-дары Марыі Сцяфанавай, Мікалая Жуківіча, Ташыяны Ажажы, Святаслава Кажалуба, Антона Барашкі, Анатоля Жалудкі.

Спазімаюцца, гэтая звонкая і чыстая крыніца слоўнага мастацтва роднай зямлі будзе напуўняцца такімі ж карыснымі і яркімі кнігамі, творами, імянамі, якія ахвот-

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 3)

Неўміручае!

На сёлетнім свяце ў Бялынічах было ўсё, што ў дадзеным выпадку мусіць быць. Урачыстае адкрыццё з уручэннем Нацыянальнай літаратурнай прэміі і закрыццё з феерверкам і салютам, прэзентацыі творчых праектаў Нацыянальнай бібліятэкі і краязнаўчых рэсурсаў Магілёўшчыны (у дапамогу і па запрабаванні турыстычнага бізнеса); выставы твораў прафесійных і самадзейных мастакоў, перасоўныя экспазіцыі сталічных музеяў, прапагандысцкія акты ад інфармацыйных структур і грамадскіх арганізацый. Ну і зразумела, традыцыйны фестываль кнігі і прэсы, на якім ахвочныя маглі азнаёміцца і з літаратурнымі навінкамі, і з журналісцкай перыёдыкай. Абавязковы чынік такіх і падобных імпрэз — музыка і песні. Яны гучалі і са стацыянарных сцэнічных пляцовак, і з розных кропак цэнтральнай вуліцы горада, якая ў Дзень пісьменства стала галоўнай камунікацыйнай святая. Па ёй шпацыравалі музыканты ў народных строях, артысты ў касцюмах розных гістарычных эпох. У свяце бралі ўдзел выхаванцы дзіцячых школ мастацтва. Адно прадставілі свае малюнкi, жывапіс і першыя вопыты ў дэкаратыўна-прыкладным мастацтве, другая дэманстравалі чаму яны навучыліся на ўроках харэаграфіі. Асабліва запомніліся дзве дзяўчынкі ў касцюмах анёлкаў — белыя сукенкі з крыламі. Мноства людзей

імкнуліся сфатаграфавана побач з імі і дзяўчынкі насамрэч адчувалі сябе зоркамі подыума.

Афіцыйна святая доўжылася з 2 па 6 верасня. Ягоная першая стадыя — асветніцкая экспедыцыя “Дарога да святыняў” з Жыватворным Агнём ад Гроба Гасподняга. Эстафета пачалася ад Свята-Духава кафедральнага сабора ў Мінску і першым трапіць у Бялынічы, прайшла па шэрагу святынь. 6 верасня ў храме Бяляніцкай іконы Божай маці адбылася святочная служба з запальваннем Святога агню і перадачы яго на лампадкі і свечкі вернікаў. 5 верасня адбыліся мерапрыемствы, да якіх спрычыніўся Саюз пісьменнікаў Беларусі. 6 верасня — кульмінацыя і завяршэнне святая.

Мы з жонкай вырашылі наведаць святая ў апошні дзень. Выправіліся самаходам у суботу ў другой палове дня ў бок Бялыніч, маючы намер наведаць па дарозе некаторыя цікавосці. Пасля аўтавандроўкі па Гарадзенічыне і Берасцейшчыне збіраліся наведаць усходнія рэгіёны краіны, і вось такая нагода надарылася. Першы прыпынак зрабілі ў Смілавічах, другі — у Лядах, трэці — у Чэрвiнi. Заначавалі ў Беразіно. З раніцы накіраваліся ў Княжыцы і ўжо адтуль — у Бялынічы. Параноўваючы заход і ўсход Беларусі, я часта прыгадваў Юрыя Жыгамонта, які распавядаў, што рабіць “Падарожжы” яму больш даспадобы па той частцы краіны, што ўз’ядналася з БССР у 1939 годзе. Бо ў міжаенны перыяд там не было большавікоў і іхняга агрэсіўнага атэізму ў спалучэнні з клавасвай барацьбой. Адпаведна, на захадзе культурныя каштоўнасці не спазналі такога пагромы як на ўсходзе. Балюча глядзец на руіны палаца Манюшкаў-Ваньковічаў

у Смілавічах, занядбаны парк вакол палаца, руіны сабора XVIII стагоддзя ў Княжыцах. Ды і Бялынічы з наваколлем мелі калісьці архітэктурныя перліны... Можна правядзенне агульнанацыянальных культурна-гістарычных фест

таў менавіта ва ўсходніх рэгіёнах Беларусі паспрыяе адраджэнню былой велічы на гэтай зямлі.

У Бялынічах мы паставілі машыну побач з цэнтрам горада ў раёне прыватнай забудовы. Тут запомнілася такая сцэна.

На сёлетнім свяце ў Бялынічах было ўсё, што ў дадзеным выпадку мусіць быць.

З варот не надта прэзентабельнага прыватнага дома выходзіць жанчына немаладога ўзросту ў белай сукенцы, падобнай на “уніформу” нявесты, і з такой шчасливай усмешкай ідзе туды, дзе віруе святая. Для мяне гэта галоўнае ўражанне дня. Для жанчын гэта святая — магчымасць “выгуляць” строі, якія ў іншыя дні няма куды надзець. Для мужчын — з камфортам выпіць і закусьць проста на цэнтральнай вуліцы горада, якая стала пешаходнай, і дзе праз кожныя дзесяць метраў — кавярня пад адкрытым небам. Ды яшчэ і музыка гучыць. Віруе святочны кірмаш, дзе можна нешта прыдабць і для ўпрыгожвання хагы, і эксклюзіўную вопратку, якой няма ў мясцовай краме, а таксама — сувеніры, упрыгожванні...

А для эстэтаў гэтым днём адкрыўся Мастацкі музей імя Вігольда Бяляніцкага-Бірулі, дзе ёсць творы сучасных мастакоў і самога генія беларускага краявіду, і вялікія кніжны базар. Прасцей кажучы, святая. Дакладней, кірмаш. Прычым, ягоная тэматычная насычанасць не прычыповага значэння не мае. Галоўнае, што ў людзей святочны настрой.

А вось каб гэта было святая менавіта мовы і кнігі, яго, здаецца, мае сэнс сур’ёзна перафармаціраваць. Па-першае, прыняць да ўвагі, што ў нас сёння такія інфармацыйныя тэхналогіі, што Францыску Скарыне нават і не сніліся. Таму перасоўваць з аднаго Дня пісьменства на другі пачатны станок Пешадрукара, і так з года ў год, неяк не крэатыўна. Сёння папяровыя выданні сустрапаюць дарогу інтэрнэтным. І на Дне пісьменства гэта мусіць быць адлюстравана.

Магчыма, трэба падумаць і пра тое, каб неяк акцэнтаваць на святая рэчы, якія, на першы погляд, яго тэматычна не датычаць. Зразумела, што экспанаты “Белшыны” з’явіліся на Дне пі-

сьменства невыпадкава. Хутчэй за ўсё — у якасці рэкламы, а можа і спонсарскай падтрымкі. Так можна было б пра гэта і сказаць больш выразна і мэтаксіравана. Можна, нават з дапамогай крэатыўных тыяжджараў з БРСМ, якія маглі б паставіцца да справы з пункту гледжання больш карыснага і прадуманага.

Верагодна, сумяшчэнне святая слова і конкурсу патрыятычнай песні (у асноўным савецкай і рускамоўнай) неабходна было фарматна разводзіць. Бо і тое, і другое патрэбна, але, як кажуць, не ў адным флаконе. Я, даручы, звярнуў увагу на тое, што на святая было шмат артыстаў, хутчэй за ўсё самадзейных, апранутых у чырвонаармейскую форму часоў Вялікай Айчыннай. Дык вось кідалася ў вочы тое, што не ўсе сучаснікі ведаюць, як насілі галіфе і гімнасцёркі. У гэтым ёсць свой стыль, і сваім выглядам трэба адпавядаць памяці дзядоў-герояў.

І такой “драбязы” можна было б згадаць шмат... Я — за чысціню стылю. Калі святая слова, дык не варта цягнуць на яго ўсё, што ў наяўнасці. Ёсць для гэтага Дажынкi, Свята горада, канфесійныя святая.

А скончыць я хацеў бы вострым чым. Памятаю, на старажытнай ладзіла сустрачу з дэпутатам Ігарам Марзалюком. На той сустрачы яму было задзедзена пытанне, ці скарыстоўваецца патэнцыял культуры дзеля ўзмацнення еднасці нацыі, нацыянальнай згоды на падставе нашых адвечных каштоўнасцяў. “Не” — адказаў спадар Ігар. “На жаль, не”.

На маю думку, Дзень пісьменства, калі яму надаць правільны канцэптуальны змест, мог бы атрымаць больш маштабны ўзровень і спрыяць таму, чаго сёння грамадзе нашай не стае. Тым больш, што, па вялікім рахунку, святая беларускага слова — неўміручае.

Шлях у легендарнасць

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 2)

ЭПІЦЭНТР БЕЛАРУСКАГА РУХУ

Хаця сёлета святкуецца сто гадоў з дня заснавання Беларускага дзяржаўнага тэатра, ад якога выдучы свой радавод купалаўцы, кніга аб гісторыі ўстановы, аднак, пачынаецца не з гэтай даты, а з моманту адкрыцця будынка, дзе сёння месціцца тэатр. Гэты велічны гмах быў узведзены 130 гадоў таму, у 1890 годзе — такім чынам, можна сказаць, сёлета тэатр адзначае яшчэ адну круглую дату. Урачыстая закладка падмурка адбылася ў чэрвені 1888 года з удзелам членаў імператарскай сям’і. Будынак узводзіўся паводле праекта варшаўскага архітэктара Караля Казлоўскага пад наглядом мінскага губернскага інжынера Канстанціна Увядзенскага.

Будоўля заняла роўна два гады, і ўжо 5 чэрвеня 1890-га тэатр адчыніў свае дзверы для першых глядачоў, якім была прапанаваная пастапоўка п’есы Актава Фелье “Сфінкс”. У будынку гарадскога, альбо, як яго яшчэ называлі ў тыя часы, зімовага тэатра выступалі як мясцовыя, так і гастроліючыя трупы з розных мясцін Расійскай імперыі. Але гмах тэатра, які ў тыя часы ўзвышаўся ў Аляксандраўскім скверы ў самым цэнтры губернскага Мінска, неўзабаве пачаў прыцягваць да сябе не толькі культурнае, але і грамадска-палітычнае жыццё горада ды і ўсёй краіны.

У віры рэвалюцыйных падзей 1917 года будынак мінскага гарадскога тэатра быў месцам правядзення шэрагу лёсавызначальных сходаў — Першага і Другога з’ездаў вясных і рабочых дэпутатаў арміі і тылу Заходняга фронту, Першага з’езда сялянскіх дэпутатаў Мінскай і Віленскай губерняў, а таксама Першага ўсебеларускага з’езда, які быў важным этапам на шляху станаўлення Беларускага дзяржаўнасці. А ў лютым 1919 года тут жа адбыўся і Усебеларускі з’езд Саветаў рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў, на якім была прынятая першая Канстытуцыя Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

Гісторыя тэатральнага будынка ў цэнтры Мінска мела яшчэ багацце цікавых і трагічных старонак. Цудам перажыўшы гады Вялікай Айчыннай вайны, пасля яе заканчэння гмах тэатра двойчы зазнаў значную рэканструкцыю — у 1949 і 1958 гадах. Двойчы ледзь не быў зруйнаваны — у 1950-я і 1970-я гады, калі існавалі планы пашырэння тагачаснай Цэнтральнай плошчы сталіцы (сучасная назва — Кастрычніцкая). Тым не менш, дзякуючы актыўнай пазіцыі акцёраў і іншых прадстаўнікоў Беларускай інтэлігенцыі, знаваў будынак удалося ўратаваць. Праўда, пазней не найлепшым чынам адбылася на яго стане будаўніцтва станцыі мінскага метро “Купалаўская”. Калі яе ў 1990 годзе адкрылі, у старых сценах тэатра пачалі з’яўляцца расколіны. У выніку гэтых працэсаў у 2010—2013 гадах была праведзеная новая рэканструкцыя, якая вярнула будынку выгляд, максімальна набліжаны да гістарычнага.

НАРОДЗІНЫ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ СЦЭНЫ

Гісторыя Беларускага дзяржаўнага тэатра, першай і галоўнай установы такога кшталту ў Беларусі Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, адлічваецца з 14 верасня 1920 года. Тады беларуская, руская і яўрэйская нацыянальныя трупы прадставілі публіцы свае першыя пастапоўкі. Але не варта забываць, што ўзнікненню Беларускага дзяржаўнага тэатра папярэднічала існаванне ў Мінску часоў Першай сусветнай вайны самых розных тэатральных асяродкаў. Такіх, як Першае бела-

абавязкова на сваю ж карысць, як практыка для сцэны”.

ТРАГЕДЫІ ВАЙНЫ

Шчаслівае ўратаванне тэатра ў гады Вялікай Айчыннай вайны звязанае з імем яго дырэктара Фаіны Алер, прызначанай на гэтую пасаду ў 1938 годзе. Менавіта яна дамаглася, каб трупа тэатра, якая ў першыя дні вайны знаходзілася на гастроліх, не была распушчана, а захавалася і здолела апынуцца разам сапачатку ў Новасібірску, а пасля ў Томску, дзе тэатр і правёў гады эвакуюцыі.

льш запомніўся глядачам, бадай, спектакль “Лявоніха на арбіце” паводле п’есы Андрэя Максіма, які ішоў на сцэне тэатра 12 красавіка 1961 года. Знакамітая актрыса Зінаіда Браварская, даведаўшыся аб палёце першага чалавека ў космас, не вытрывала і, выйшаўшы ў антракце на сцэну, паведаміла гэтую вестку глядачам, чым выклікала сапраўдны фурор. У гэты ж час працавалі ў тэатры такія вядомыя дзеячы літаратуры і мастацтва, як мастак Барыс Забораў, альбо паэт і перакладчык Юрка Гаўрук, які займаў пасаду памочніка рэжысёра па літаратурнай

На здымках:
1 Трупа накіроўваецца на гастролі. 1920-ыя гады.
2 Праект будынка тэатра.
3, 4 Акцёры тэатра і яго хор у 1924 годзе.

рускае таварыства драмы і камедыі, рэарганізаванае пазней у Дзяржаўны тэатр Беларускай Народнай Рэспублікі, альбо клуб “Беларуская хатка”. Дарэчы будзе прыгадаць і дзейнасць такіх тэатральных дзеячаў, як Ігнат Буйніцкі, Уладзіслаў Галубок, Флярыйан Ждановіч (апошні, трэба значыць, стаў і першым мастацкім кіраўніком БДТ).

З дзейнасцю ж наступнага мастацкага кіраўніка тэатра, Еўсцігнея Міровіча, звязанае з’яўленне ў 1921 годзе ў рэпертуары такіх знакавых спектакляў, як “На Купале” (пастаўлены паводле драмы Міхаіла Чарота), і “Кастусь Каліноўскі” (паводле п’есы, напісанай самім Міровічам). Адметна, што ў духу таго часу, у апошняй пастапоўцы гучалі ролікі адразу на трох мовах — беларускай, польскай і рускай. Што тычыцца моўнай падліткі ў міжваеннай БССР — адметна, што ў кнізе можна пабачыць і такія цікавыя дакументы, як загад дырэктара тэатра Вячаслава Селяха, датаваны 1927 годам. У ім ён звяртае ўвагу трупы на неабходнасць карыстацца як на працы, так і ў прыватным жыцці беларускай мовай, падкрэсліваючы, што “гэта

Праўда, некаторыя з акцёраў усё ж засталіся ў акупаваным Мінску, і лёс іх быў не заўжды шчаслівы. Так, напрыклад, Мікалай Счанновіч пэўны час працаваў падчас акупацыі ў трупе, створанай пад нямецкім кантролем, але неўзабаве сышоў у партызанскі атрад, перажыў вайну і пакінуў аб гэтых падзеях цікавыя мемуары пад назвай “Запіскі акцёра і партызана”. А вось заслужанаму артысту БССР Міхаілу Зораву (сапраўднае прозвішча Штоклянд) пашанцавала менш — пры немцах ён таксама пэўны час працаваў у тэатры, але неўзабаве быў выкрыты як яўрэй і знішчаны нашымі ў мінскім гета.

Цікава таксама, што супрацоўнікам тэатра Зінаідзе Рамановіч і Пятру Дзенісавічу цудам удалося ўратаваць архіў тэатра, які яны схавалі ў нішы падмурка пад сцэнай — так захаваўся багаты збор даваенных афіш, фотаздымкаў, працоўных кніжак. Гэтая схованка перажыла нават выбух у будынку тэатра 22 чэрвеня 1943 года, зладжаныя як няўдалы замах на генеральнага камісара Беларусі Вільгельма Кубэ.

ВЫКЛІКІ ЧАСУ

Пасля вайны тэатр здолеў вярнуцца ў родныя сцены і пакрысе звыкаў да спакойнага жыцця. У 1960-ыя гады, з пачаткам “адлігі”, ў рэпертуары усё часцей пачалі з’яўляцца пастапоўкі паводле твораў замежных аўтараў. Але найбо-

частцы на працягу дзесяці гадоў (з 1957 па 1966-ты).

У 1980-я тэатр сутыкнуўся з новымі выклікамі часу. Вялікую дыскусію выклікаў спектакль “Шнары”, пастаўлены Андрэем Андросікам паводле п’есы Яўгена Шабана, прысвечаны тэме падлеткавай злачыннасці. А пастапоўка Валерыя Раеўскага “Парог” паводле п’есы Аляксея Дударова так уразіла падчас міжнароднага фестывалю ў Маскве ірландскую трупу з Дубліна, што яе ўдзельнікі прапанавалі купалаўцам сумесны праект — каб паставіць спектакль у сябе дома.

Трагічнай старонкай у гісторыі тэатра засталіся дні Чарнобыльскай трагедыі. Так атрымалася, што тады трупа цэлы месяц правяла ў Гомелі, што, на жаль, не магло не адбіцца на далейшым лёсе і здароўі акцёраў.

Вядома, багата сказана ў кнізе і аб творчых кроках тэатра ў незалежнай Беларусі — але гэта ўжо гісторыя, якая адбывалася проста ў нас на вачах. Завяршае ж кнігу фотараспавед з адкрыцця сотага сезона, які адбыўся ў верасні мінулага года.

Якім будзе сезон наступны — пакажа будучыня. Застаецца толькі пажадаць, каб гісторыя гэтай не спыняла свайго імклівага развіцця, і несла толькі надзею на лепшае.

(Працяг.
Пачатак у № 36)

У папярэдняй частцы мы расказалі, што было вядома пра Гальяша Капівіча, а таксама пра яго сваё, якія першымі патрапілі на старонкі дакументаў ВКЛ. Гэтая звесткі крыху падрываюць агульнапрынятую сціплую версію пра “отца Фёдора”, пра “гетмана Хаванскага”, “государя-освободителя” ды “Цэханавецкага-вызваліцеля”, бо не знаходзіцца пакуль што пацверджэнні ў іншых крыніцах. Прышоў час паразважаць і пра паходжанне Капівічаў, і пра лёс самага Гальяша па “вяртанні на Бацькаўшчыну”.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Версія цяжкага дзяцінства і юнацтва, якую ён расповёў расійскаму цару Пятру I, можа на паверку казачка “легендай”. Сумневы ўзнікаюць хаця б з-за таго, што словы адрасаваны не каму-небудзь, а патэнцыйнаму працадаўцу, з якім Капівіч планавалі ажыццявіць велзарны бізнес-праект (пераклад і друк шматлікіх прагрэсіўных кніг для маладой імперскай Расіі). Таму саму працадаўцу, які да таго ж з’яўляўся сынам Аляксея Міхайлавіча “Тышайшого”, які распачаў страшную вайну супраць ВКЛ (па-вялікаму рахунку). Таму словы пра царскі клопат, пра ахову сядзібы царскай варты з двума трубачамі, нікому і да сённяшняга дня невадомага (па дакументах) Фёдора Капівіча, выглядаюць вельмі падозрона. Як і скарта, што зусім дзіўнакам яго скралі, нягледзячы на царскі загад, ды сілком вывезлі ў Ноўгарад, адкуль ён збег у Маскву, дзе пад апекай таго самага цара, могучы быць нічым іншым, як спробай выклікаць спачуванне. Маўляў, “твой бацька выказваў нашай сям’і нечуваную ласку, і да мяне быў спагадлівым”. Разумела, што правярць тыя звесткі, якія датычыліся часоў, калі сам Пётр I яшчэ не нарадзіўся, апошняму б і ў галаву не прыйшло. Тым больш, што гісторыя выглядала праўдзівай. Але ж пытанне, чаму праваслаўны цар меў такі сантымент да “ерэтыка”, якім быў кальвініст ў вачах і каталікоў, і праваслаўных, — і да гэтага часу застаецца. А тое, што Капівічы былі ўжо з 1653 года, прынамсі Філіп, прыхільнікам увучэння Кальвіна, нам ужо вядома.

Скаргі, што езуіты па-клінічалі на Капіевіча, што ён ерэтык і здраднік, таксама ўспрымаюцца парознаму. Сапраўды, падчас і пасля вайны 1654 — 1667 гадоў кальвіністаў ВКЛ з падачы езуітаў пачалі адносіць да пятай калоны, якую варта было б выправіць у лепшы свет. Бо яны падпісаліся пад Кейданскай уніяй (1655), згодна з якой Унія з Польшчай разрывалася і завязвалася новая “гульня” — гэтым разам з магутнай Шведскай дзяржавай. Асабліва дасталася радыкальным пратэстантам-арыянам. У 1658 годзе Мікалай Ціхоўскі, польскі езуіт, прыхільнік метадыкі “фінальнага вырашэння” ў спрэчных рэлігійных пытаннях, дабіўся ад караля Рэчы Паспалітай Яна-Казіміра III Вазы выдання эдыкта, згодна з якім арыяне, пад пагрозай страты жыцця, мусілі неадкладна пакінуць тэрыторыю ВКЛ і Польшчы. Нялёгка было ў 1670 — 1690-х маенткам Грушаўка, які пасля яго смерці набыў дзед Тадэвуша Рэйтана — Міхал-Казімір.

Збор у Койданава. Мастак Напаoleon Орда. 1860-я гады...

... і фота пачатку XX стагоддзя.

Радавод Частка II Капіевічаў

земскі суддзя Стафан, валодаў у 1670 — 1690-х маенткам Грушаўка, які пасля яго смерці набыў дзед Тадэвуша Рэйтана — Міхал-Казімір.

Як бачым, для ўчорашняга падлетка, “сына здрадніка, калабаранта, і бышчам бы, безмаёмаснага жабрака”, Гальяш Капіевіч няблага ўладкаваўся.

Ад гэтага моманту імя Гальяша Капіевіча ў метрычных кнігах Капыльскага і Койданаўскіх збораў пачынае згадвацца вельмі часта. Прычым часцей, чым любых іншых прадстаўнікоў роду. Па гэтых згадках лёгка можна прасачыць геаграфічныя і статусныя перамяшчэнні Капіевічаў.

Што датычыцца часу, калі ён пачаў вучыцца і выкладаць у Слуцкай кальвініскай гімназіі, варта адзначыць: ужо ў 1672 годзе ў адной з камуніі збору ў Койданава ён згаданы як “collega”, у 1773-м “collega et lector”, і ў тым самым 1773-м і далей проста як “lector”. Часам да “пасадзі” дапісвалася “L.Z.S”, “L. Z. Sluckiego” (лектар Слуцкага збору). Collega — выкладчык самых ніжэйшых класаў гімназіі, lector — лепшы вучань першага класа, і выкладчык. Тобок, атрымаўшы адукацыю ў Слуцкай кальвініскай школе, Капіевіч распачаў “педагагічную дзейнасць”. У 1776 годзе Гальяш Капіевіч прапавіў на дзве камуніі ў Капылі і на дзве камуніі ў Койданава. Пасля чаго яго імя з дакументаў гэтых збораў знікае. Але...

ШЛОБ З ДЗЕСЯЦІГАДОВАЙ...

15 кастрычніка 1676 года ў жыцці пастара Гальяша Капіевіча адбыліся сур’ёзныя перамены. У гэты дзень у Койданаўскім зборы

Мікалай Радзівіл “Руды”.

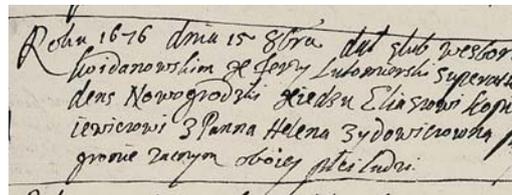
ён стаў мужам Алены з Жыдовічаў.

“Roku 1676 dnia 15 sbrna dal slub we zborze Koidanowskim X. Jerzy Lutomierski superintendens Nprowozdzki xiezdzi Eliaszowi Kopieiewiczowi z Panna Helena Zydowiczowna przy gronie zacnym obojey plici ludzi”.

Як я ўжо казаў, першым аб гэтым, амаль сто гадоў таму, у 1936 годзе згадаў польскі даследчык Шыман Канарскі. Праўда, метрыку ён не друкаваў. Як не згадаў ён тое, што абранніцай Капіевіча стала дзяўчынка, якой толькі-толькі споўнілася дзесяць гадоў і дзесяць месяцаў. У тых часы дазвалялася жаніцца на паненках, узрост якіх пераваліў за дванаццаць гадоў. Тут, бачым, “табу” было парушана.

Прыводзім тэкст метрыкі хросту Алены Жыдовіч, які адбыўся 10 снежня 1665 года ў тым самым Койданаўскім зборы.

“Roku 1665 dnia 10 10bra krzcilem Panu Baltazarowi Zydowiczowi corke imieniem Helena kumem byl Pan Philip Zydowicz, Pan Samuel Ratomski, kumami byli Jeymose Pani Owsiedlowa, Jeymose Pani Zydowiczowna stara y Panna Barbara Zarnowcowna”.

Метрыка хросту Алены Жыдовіч. 10 снежня 1665 года.

ходах войскаў ВКЛ. Самуэль працягваў насычанае палезямі доўгае жыццё і з жонкай Іананай Вярэйскай пакінуў вельмі шмат нашчадкаў.

Мікалай Радзівіл Чорны “Гішпанец”.

Пра Жыдовічаў Канарскі таксама напісаў у сваім даведніку, але падрабязна пра іх радавод, і ўласна пра башкоў Алены — беларускі даследчык, выдатны знаўца менскай шляхты, спадар Фэдар Чарняўскі. У даведніку “Ураднікі Менскага ваяводства XVI — XVIII стст.” (том III, 2009) Жыдовічам прысвечана нямала месца.

Паспрабуем прадставіць сінтэзаваную з розных інтэрв’ю гісторыю сям’і і роду жонкі Капіевіча.

Як піша спадар Чарняўскі, род Таргоня Жыдовічаў у межах Менскага ваяводства ВКЛ вядомы з сярэдзіны XVI стагоддзя. 10 красавіка 1552 года ў Койданава князь Мікалай Радзівіл “Руды”, троцкі ваявода, лідскі, васільскі і бялэцкі дзяржаўца падрыхтаваў дакумент аб выкупе ў гаспадарскіх баяр Станіслава і Міхаіла Андрэявічаў Жыдовічаў “дварца і іх часткі маентка Старынкі за 270 коп літоўскіх грошай”. Дарчы,

Метрыка шлюбу Гальяша Капіевіча і Алены Жыдовіч. 15 кастрычніка 1676 года.

працягнем “кальвініскай ланцужок”, Мікалай Радзівіл быў адным з першых магнатаў ВКЛ, якія прынялі ўсім сэрцам Рэфармацыю і сталі палым’янымі прапагандыстамі кальвінізму. Мяркуючы па ўсім, менавіта пад “упільвам” Радзівіла кальвіністамі сталі і Жыдовічы. Звесткі пра розных прадстаўнікоў гэтага роду, нашчадкаў Андрэя, сваякоў Гапурам, Міклашэўскім, Вярэйскім і іншым даволі багатыя, але засяродзіліся на баяках Алены. Бальгызар быў сынам Міхала Фабіяна Таргоня Жыдовіча і N. Аўсядоўскай. Акрамя Бальгызара, які “меў 6 дамоў у Перасветаўшчыне і 1 у Ратамцы” (той самай, якая пад Менскам!), у Міхала былі і іншыя сыны — Герасім, Самуэль, Філіп і Ян.

Вельмі цікава, што Самуэль (кум Алены, жонкі Капіевіча — З.М.), які і іншыя прадстаўнікі роду, падчас вайны Маскоўскай дзяржавы супраць Рэчы Паспалітай 1654 — 1667 гадоў, не сталі на “маскоўскі бок”. Як піша спадар Чарняўскі, яны засталіся ў складзе сваіх хартуваў, або туляліся ў лясак. Самуэль Жыдовіч спярша ваяваў у складзе менскага паспалітага рушання, якое брала ўдзел у вызваленні Барысава. Лагоўска і іншых гарадоў ВКЛ, а потым, пасля вызвалення ВКЛ, як таварыш гусарскай харугвы Яна-Казіміра Хадкевіча, віленскага кашталя, браў удзел ва ўсіх баявых па-

Вяртаючыся да ягонага брата Бальгызара і яго жонкі Барбары з Музонішаў (Мазанікоўскіх), трэба сказаць, што звестак пра іх засталася не так шмат. Вядома, што ў 1673 годзе яны, маючы пільную патрэбу ў грошак, перадалі ў заставу Філіпу і Галышцы Жыдовічам за 900 злотых сваю частку Ратамкі. Судзіліся яны і ў 1691 годзе з Казімірам Свірскім, менскім судзічам, падчасым ашмянскім.

Цікава, што ў 1735 годзе сын Бальгызара Юзаф судзіўся з Аляксандрам Мацкевічам, менскім канюшым, за тую землі, якія Бальгызар атрымаў 13 чэрвеня 1662 ад князя Багуслава Радзівіла за баявыя заслугі.

Бальгызар Жыдовіч быў жанаты двойчы. 6 студзеня 1654 года ў Рубяжэвічах ён ажаніўся з Альжбэтай Ратамскай, прадстаўніцай старога менскага роду, сваякоў князёй Друцкіх-Горскіх. Нялішне будзе нагадаць, што Тэкія Ратамска была маці Тадэвуша Касцюкі. А яе брат, Марцін, стаў асістэнтам на хросце Тадэвуша Рэйтана. Але, верагодна, яна загінула падчас вайны, бо праз дзесяць гадоў, 27 красавіка 1664 года ў Койданаўскім зборы Жыдовіч бярэ паўторны шлюб з Барбарай з Музонішаў. Ці былі нашчадкамі ад першага шлюбу, ці яны не паспелі з’явіцца на свет, пакуль што невядома (можа, той Юзаф? — З.Ю.) Але ад другога шлюбу, акрамя Алены, вядома, што нарадзіліся Андрэй (1667) і дзяўчынка (1669).

Шчаслівы італьянец з Альбэрабэла

У Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь праходзіць выстава італьянскага мастака Міма дэ Фелічэ "Альбэрабэла".

Творцы, прозвішча якога перакладаецца з італьянскай як "шчаслівы", пашчасціла ўсё жыццё правесці ў надзвычайным гарадку Альбэрабэла на самым поўдні Італіі, які нават сёлета падчас пандэміі каранавіруса цудоўным чынам застаўся не закранутым гэтай хваробай. Альбэрабэла вядомы далёка за межамі Італіі. Нідзе ў свеце дамы не будаваліся так, як прыдумалі рабыць гэта ў Альбэрабэла: без цэменту і без адзінага швіка.

Міма дэ Фелічэ — "мастак аднаго горада". Герой яго карцін — сучасныя жыхары Альбэрабэла за працай ці падчас адпачынку, турысты і, вядома, самі дамы, рутынаныя жыццё ў амаль сюррэалістычным месцы, шчыльна застаўленым белымі пабудовамі з конусападобнымі дахамі, што месіцца тут стагоддзямі, хаця пабудаваны адмыслова, каб іх можна было разбурыць. Людзі дагэтуль жывуць у гэтых дамах — крохкіх і адначасова вечных.

Выстава ў Мінску, прымеркаваная да 70-годдзя мастака, працуе да 11 кастрычніка.

Паводле прэс-рэліза ЦНЦМ Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Фрагмент экспазіцыі выставы.

"Капітало".

"Пуліньяна на моры".

"Сціпласць".

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦТВА МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Пастаянная экспазіцыя:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

■ "Сусвет Яэпа Драздовіча".

Выставы:

- Выстава "Пейзаж. Светаўспрыманне" — да 27 верасня.
- Выстава "Нямецкі жываліс і гравюра XVII — пачатку XX стагоддзя" (з калекцыі музея) — да 25 кастрычніка.

■ Сумесны культурна-адукацыйны праект-квэст Нацыянальнага мастацкага музея і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны "Аб Вялікай Айчыннай..."

■ "Фердынад Рушчыц":

віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.

■ Віртуальная выстава

"Юбілей беларускага камсамола" (да 100-годдзя ЛКСМБ).

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА". КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянная экспазіцыя:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава жывалісу Паўла Кандрусевіча

Magnificat — да 22 верасня.

■ Выстава "Повяз часоў",

якая знаёміць з багаццем

вобразаў традыцыйнага

ручніка.

■ Майстар-клас

па традыцыйнай тэхніцы

роспісу вялікодных яек

"Пісанкі". Кожную няделю

а 12-й.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.

Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66.

Музей працуе: аўторак, серада,

пятніца, субота, нядзеля — з 10.00

да 18.00 (касы да 17.30), чацвер

— з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30)

панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Часовая экспазіцыя:

"Пераможны сорок пяты:

ад Берліна да Нанкіна",

прысвечаная 75-годдзю

заканчэння Другой сусветнай вайны — да 31 кастрычніка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51,

+ 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris.

Пахавальны цырыманіял

нясвіжскага двара" (у складзе

пастаяннай экспазіцыі).

■ Аўтарская выстава

карцін Алеся Сурава

"Паштоўкі з мястэчка" —

да 15 лістапада.

■ Выставачны праект

"Прыгажосць і мода XX

стагоддзя" з рэтра-калекцыі

Таццяны Федосавай —

да 20 кастрычніка.

■ Гістарычны квэст "Таямніцы

і загадкі палаца Радзівілаў".

Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурсійнай

і інфармацыйнай дзейнасці

Вул. Гейска, 1.

■ Выстава работ маладых

мастакоў Вольгі Пяляковай,

Вольгі Яноўскай і Таццяны

Красільнікавай "Мой Нясвіж" —

да 5 кастрычніка.

Рагуша: г. Нясвіж,

вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Квэст "Выходкі старога

захавальніка". Па папярэдніх

заяўках.

Слуцкая Брама:

■ Выстава каталіцкіх, уніяцкіх

і праваслаўных крыжоў розных

гістарычных перыядаў "Крыж:

арыенцёр, сімвал, памяць" —

да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,

Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90,

(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатралізаваная экскурсія

"Мірскі замак і яго

ўладальнікі: шлях праз

стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі

дэгустацыі "У гошці

да Пане Каханку".

■ Экскурсія з элементамі

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМІШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся

па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе

+375 17 334 57 41

альбо пішыце

на электронны адрас

kultura@tut.by!

анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія

з элементамі квэста для дзяіх

"Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікатыўныя

праграмы: "Табе, нашчадак,

у добры дар..." "Ад усяго

сэрца — самы лепшы

пачастунак", "Капрызы

моды ракако".

■ Дзіцячая тэатралізаваная

экскурсія "Чароўная гісторыя

ў Мірскім замку".

■ Правадзненне вясельных

цырымоній, святкаванне

гадавіны вясельля.

■ Музейная

фоталапаўцоўка.

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.

Тэл./факс: 290 60 10.

■ Выстава твораў беларускага

мастака-графіка Уладзіміра

Басалыгі "Мая спеведзь"

(да 80-годдзя творцы).

■ Юбілейная выстава

"Армагедон" беларускага

мастака Алеся Мары

(Аляксея Марачкіна) (да 80-год-

дзя мастака).

■ Персанальная выстава

мастака-графіка Андрэя

Басалыгі "Анталогія"

(да 50-гадавага юбілею).

■ Юбілейная выстава

"Думкі. Вобразы" скульптара

Вольгі Мурашка.

Усе выставы працуюць

да 17 верасня.

Стыпендыяльная праграма Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча Gaude Polonia

Нацыянальны цэнтр культуры ў Варшаве аб'яўляе набор на XX конкурс (на 2021 год) стыпендыяльнай праграмы Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча Gaude Polonia.

Праграма Gaude Polonia прызначана для маладых твораў і перакладчыкаў з краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, у першую чаргу з Беларусі і Украіны.

Стыпендыяльнае знаходжанне ў Польшчы пачнецца 1 лютага і будзе доўжыцца да 31 ліпеня 2021 года.

Набор удзельнікаў ажыццяўляецца на конкурснай аснове.

Кандыдаты павінны валодаць польскай мовай на базавым узроўні.

Заяўкі прымаюцца да 15 кастрычніка 2020 года.

Неабходныя дакументы:

— заяўка на атрыманне стыпендыі;

— мінімум 2 рэкамендацыі ад вядомых у абранай кандыдатам галіне дзейнасці твораў;

— партфолія ў папярэвым выглядзе, на флэшцы ці на CD / DVD.

Заяву на ўдзел можна падаць праз **Польскі Інстытут у Мінску** (Мінск, вул. Валадарскага, 6) або непасрэдна

ў **Нацыянальны цэнтр культуры ў Варшаве** (01-231 Варшава, вул. Плоцка, 13).

Падрабязная інфармацыя аб Праграме, умовах удзелу і бланкі анкет на старонцы:

<https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/stypendia/programy/gaude-polonia/dokumenty>.

Дадатковую інфармацыю можна атрымаць у Нацыянальным цэнтры культуры ў Варшаве

(тэл. +4822 3509530, e-mail: bberdychowska@nck.pl).

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 13 — "Ганна Карэніна" (балет у 2-х дзеях на музыку П. Чайкоўскага). Дырыжор — Андрэй Галанаў. Пачатак а 18-й.

■ 14 — "Тоска" (опера ў 3-х дзеях) Дж. Пуччыні. Дырыжор —

Уладзімір Авадок.

■ 15, 16 — "Лебядзінае возера" (балет у 3-х дзеях)

П. Чайкоўскага. Дырыжор — Мікалай Калядка.

■ 17 — "Лятучая мыш" (аперэта ў 3-х дзеях) І. Штрауса.

Дырыжор — Іван Касцянін.

■ 18 — "Рамэо і Джульета" С. Пракоф'ева.

Дырыжор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Кралоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.

■ 17 — "Чарнобыльская малітва" (сумесны франка-беларускі

праект) С.Алексіевіч.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 12 — "Вясёлы Дарафей" (інтэрактыўная казка) Н.Гернет.

Пачатак аб 11-й.

■ 13 — "Фенька" (невярагодная гісторыя) Л.Панцэлева.

■ 15 — "Лялечны карагод" (інтэрактыўна-пазнавальны

спектакль). Пачатак а 18-й.

■ 16 — "Цар Ірад" (традыцыйная беларуская батлейка)

Д.Зіміцкай. Пачатак а 18-й.

■ 19 — "Папалушка, або Крыштальевы чаравічкі" (чароўная

казка) Ш.Пяро. Пачатак аб 11-й.